

# עֵתוֹן קְהִילַת יְהוּדֵי לּוֹב

עיתון קהילת יהודי לוב

אב-אלול תשע"א / אוגוסט-ספטמבר 2011



131



## ”אור שלום”

מרכז לשימור והנחלת מורשת יהודי לוב  
ע"ש ר' שלום טייאר זצ"ל  
ור' שלום בנעטיה ז"ל  
בת-ים

# מה בעאדא אונזעך... סען



## עאדא

דו-ירחון לקהילת יהודי לוב  
שנה 15, גיליון מס' 131

עורך  
בנעטיה פדהצור

עיצוב גרפי  
מרכז "אור שלום"

## כותבים

פדהצור בנעטיה, הרב אלון ארביב,  
לידיה בנעטיה, ניצה נסרין טוכמן,  
רוזמרי אשל, מרדכי ארבל, שמעון  
דאבוש.

**ויקחו לי תרומה-סיבוב שני**  
מסתבר שהיקף התרומות של  
הקהילה בלוב היה מהגדולים.

08



## שאלו חה חיון.

ראיון עם האיש בעל אלף  
הפרצופים, חזן, פייטן, שחקן,  
מפיק ומה לא, והוא גם חרדי.

14



## נשים חוקרות וכותבות על טריפולטניה

סיפור מסען של נשים שונות,  
שביקרו בלוב עם השנים.

22



כתבות ומדורים נוספים:

דבר העורך 3 | מכתבים למערכת 4 | מדוע לא אומרים תחנון 6-7 |  
מהנעשה ב"אור שלום" 27 | לזכרם 30

כל הזכויות שמורות למערכת העיתון  
ולמרכז "אור שלום".  
אין לעשות שימוש בחומרים ובתצלומים  
המופיעים בעיתון, ללא רשות מהמערכת  
בכתב. לתלמידים ולסטודנטים, הרשות  
לשימוש בחומר, לצורך הכנת עבודות  
שרשים ומחקר, נתונה מראש.

תמונת השער: שער מרקו אורליו בטריפולי

הוצאה לאור  
אור שלום

מרכז לשימור והנחלת מורשת יהודי לוב,  
ע"ש ר' שלום טייאר זצ"ל  
ור' שלום בנעטיה ז"ל

## כתובת המערכת

שדרות העצמאות 51 א', בת-ים  
טל' 03-6588111  
פקס 03-6579090

אתר אינטרנט [www.or-shalom.org.il](http://www.or-shalom.org.il)  
דוא"ל [info@or-shalom.org.il](mailto:info@or-shalom.org.il)  
מען למכתבים ת.ד. 297, בת-ים  
ימים ושעות פתיחה:  
ימי א'-ה' בבוקר וימים א,ג,ה אחה"צ



יוצא לאור בסיוע ובתמיכת  
מדינת ישראל  
משרד המדע, התרבות והספורט  
מנהל תרבות

### רוצים להוקיר תודה ...

מסופקני אם יש אחד בעם ישראל, ובוודאי בקהילה שלנו, שאיננו מכיר את הפיוט "בר-יוחאי".

הפיוט המושר ב(כמעט) כל בית יהודי סביב שולחן שבת, עדה עדה ומנגינתה, וכולם את אותן מילים.

מעטים יותר יודעים שאת הפיוט הזה כתב ר' שמעון לביא זצ"ל בטרופולי שבלוב, בה שהה למעלה מ 40 שנה, אליה הגיע מספרד, בדרכו לארץ ישראל.

מעטים עוד יותר יודעים שבזמן שהותו בטרופולי שבלוב, הספיק הרב לכתוב את החיבור הקבלי העמוק "כתם פז" ששנים לאחר מותו נדפסו שניים מכרכיו והשלישי נותר בכתב יד/אבד עם השנים.

ר' שמעון לביא הוא אולי הדמות החשובה ביותר בהיסטוריה של קהילת יהודי לוב, גם אם היו במהלך השנים דמויות נוספות חשובות, דמותו היא בעלת המשקל הגדול ביותר כשבאים למדוד את התרומה שלו לקהילה, לביסוסה ולהתנהלותה.

ר' שמעון לביא הגיע ללוב בתקופה הקשה ביותר שלה שידועה להיסטוריונים, התקופה שבעטייה נותרה טריפולי עם קהילה קטנטנה המורכבת מדלת העם מהרובד הנמוך והאומלל ביותר, שכפי שתיאר זאת ר' שמעון לביא, לא ידעה להבדיל והייתה מתפללת תפילת חו"ל ביום שבת.

מי שיכול היה, ברח מטרופולי והתפזר לכל עבר והעיקר להציל את עצמו מיד הכובשים שהתחלפו בתורנות ותמיד רדפו את היהודים, מכרו רבים מהם לעבדים ולא הותירו הרבה ממה שהיה פעם מוקד קבלי לכל מדינות צפון אפריקה.

משראה ר' שמעון לביא את המצב, תיקן תקנות שונות (כמו לומר את תפילת שמונה עשרה של ליל שבת בקול שברוב בתי הכנסת ממשיכים ומקיימים עד היום) ואט אט הרימה הקהילה ראש והייתה לשם דבר בכל מדינות צפון אפריקה.

ר' שמעון לביא, הוא אבי משפחות לביא, הפלג הספרדי-לובי. כל משפחות לביא (עם ב דגושה) שמוצאן מלוב, מיוחסות ישירות לאותו רב גדול וחשוב, בהחלט יכולים להסתובב עם חזה נפוח, יש להם ייחוס מצויין.

עם השנים הודפסו כאמור שני כרכים מספרו "כתם פז", אבל ההוצאה הייתה מצומצמת ובהגיענו לתקופתנו אנו הפכו הספרים למוצר מבוקש מאוד, שכמעט איננו בנמצא.

והנה קמו שניים מצאצאי צאצאיו של הרב, רוני ואיתן הי"ו, ובראותם כיצד גאונותו נותרת שקועה בנבכי ההיסטוריה ונגישה למעטים בעלי עותק של ספריו, החליטו לעשות מעשה - להוציא לאור את ספריו במהדורה חדשה, בדפוס מאיר עיניים עם הגהות, ומראי מקומות ועוד ועוד.

הם פנו אל "אור שלום", שעט על המציאה כמוצא שלל רב, ויחד הוחלט לצאת למסע המפרך הזה, שראשיתו ידועה ואחריתו, קצת פחות.

החלטנו להוציא את הספר בהוצאה מחודשת ומהודרת ובכך לתת לה עוד שנים רבות של חיות, במקום שתיבלע בנבכי ההיסטוריה והשיכחה.

זה איננו פרויקט פשוט כלל וכלל.

זו איננה מהדורת צילום שבתוך כמה ימים מוכנה לשיווק.

זו עבודה מפרכת של הקלדה, הגהה, פענוח ראשי תיבות, הכנסת התיקונים שנמצאו לאחר הדפסת הספר שצורפו לו (זה לא כמו היום,



**ויקחו לי תרומה**

מאת: שמעון דעדוש דורון

קראתי בעיון את העאדא האחרון וראיתי את כתבתך על בנושא "וייקחו לי תרומה"

הכתוב בכתבה הוא, למיטב הבנתי, רק חלק קטן ממערכת תרומות ענפה, רחבה ומגוונת. יהדות לוב, הרבה מעבר להרבה קהילות יהודיות בעולם, היו ציוניות מאוד, השפה העברית הייתה שגורה בפיהם ולכן גם הקשר עם היהודים שהיו באותה עת בארץ או פלסטינה ובעיקר בנושא תרומות וסרטיפיקטים.

יהודי לוב תרמו לקק"ל, לסוכנות, למוסדות ציוניים באיטליה, לכוללים של רבי שמעון בר-יוחאי ורבי מאיר בעל הנס ועוד ועוד.

בהרצאה שנשאתי באוניברסיטת בר-אילן ציינתי, ויש לי הוכחות לכך, שמוסדות היהודים בארץ העדיפו להעלות את יהודי אירופה ולא את יהודי לוב, שמהם רק ביקשו להעלות תרומות וסרטיפיקטים יינתנו במועד מאוחר יותר.

מצ"ב מספר דוגמאות שנחשפו בהרצאה בבר-אילן, מתוך מספר רב של קבלות שיש לי, מתוך האוסף של אבי (יוסף דעדוש).

**(על כך קיראו בכתבה בעמוד 8)**

**ערב בסיסה טרבליסי שראוי להערכה**

מאת: עזרא משה, פתח תקווה

"לאור שלום" ולמארגנים: ישר כוח על הארגון הנפלא והעשייה וכן על המיקום שבחרתם לקיים את האירועים: ערב בסיסה ופתיחת עזרת הנשים.

נעם לנו מאד הזמר שימי רון עם שיריו המזכירים עברנו בלוב בתנועת הנוער והצופים, והגדילו להשמיע לנו החזן הצעיר והפייטן רפאל חיון בתפילת מעריב חגיגית מושלמת טרבליסי שהיה שווה לשמוע עוד ולהתענג.

מרכז של ערב נפלא זה היה אירוע הבסיסה, שלא הרבה בקהילות היהודיות מקיימים אותו, ולדעתי אם אותן הקהילות היו יודעות מה המשמעות של הבסיסה, בטוחני שגם הן היו מאמצים אותו, ויהפך לסמל לכל העדות.

טכס הבסיסה והדללה מי יזכה לערבב הוסיף הרבה טעם וזיכרונות העבר ובפרט עם אותם משתתפים שבאו מכל קצוות הארץ, שהיה נדמה לי, שאני משה עזרא בן כמוס עזרא (אלמלטי) ז"ל עומד פה בבושאיף בין המבקרים הרבים ומדמיין עצמי שאני בגיל 4 - 8 בחרה הזג, ירה בלוב כשאני אוחד ידו של אבא, ומדמיין כל המבוגרים האלה בגילם

הנוכחי כאילו לפני כ-70 שנה וחוזרים מבתי הכנסת כשברובע הרוכלים מוכרים: ספנו, בוריק ושן וכו' לקנות ולקחת הביתה מהמטעמים המפורסמים שלנו ולחגוג ערב הבסיסה, כן היה בערב זה בבושאיף.

גם המפגש בין הלובים היה מרגש ולפעמים פגשתי חברים שלא ראיתי אותם מאז שעליתי בעליית הנוער ב-1949 כשמתוכם שלוש שנים נלקחנו למחנה כפייה בתוניס במלחמת העולם השנייה ומהזיכרונות האלה התרגשתי ודמעות זלגו מעיני.

**לפרגן לא עולה כסף**

מאת: מזל מימון, חיפה

צודק בהחלט העורך, הוא לא ביקש שכר ולא מתנות, אבל מילה טובה מחזקת וממריצה לתרום הלאה.

אינני מכירה את העושים במלאכה אישית, אבל לפי פועלכם ב"עאדא" אתם אנשים יקרים שאיכפת לכם.

עד עכשיו לא היה מי שיבליט ויפרסם את העדה שלנו, והנה צצתם במלוא המרץ לפרסם ולזכור נשכחות וקוראים לכל מי שיש לו לספר על עברו ובמיוחד על הציונות ואני אחת מאלה.

בשנת 2009 שלחתי חומר וחזר אלי כי מסרו לי כתובת לא נכונה. ב"עאדא" האחרון כתבתם על מר ברוך דובדבני ז"ל הציתה בי אש וגעגועים כי אני הייתי באותה אנייה עם האיש הדגול הזה, על כן אני שולחת שוב את החומר על פועלנו הציוני בטריפולי ובארץ במטרה לפרסמו. אם דרוש לכם עוד מידע או שיתוף פעולה, אני לשרותכם.

**המערכת: בגיליון הבא יפרסם מכתבך.**

**אבי, אברהם פנש מבנגארדן**

מאת: בנימין פנש



שלום וברכה.

קראתי באחד המאמרים שפורסמו באתר האינטרנט שלכם שיהודי לוב צריכים להודות לתוניסאים שעזרו ללובים במעבר

מלוב לתוניס והזכרתם את השם **חואתי פנש**.

אני חיפשתי מי זה חואתי פנש. ולא מצאתי.

אבא שלי, **אברהם פנש** או ברהם פנש, שבשנים 40-60 היה גר בבנגרדן הצמודה ללוב והיה לו קואופירטיב של אוטובוסים בשותפות עם **חואתי כהן**.

**"אור שלום"**

מרכז לשימור והנחלת מורשת יהודי לוב  
ע"ש ר' שלום טייאר זצ"ל ור' שלום בנעטיה ז"ל  
בת-ים

**תחרות עבודות שרשים**

**מרכז "אור שלום" שמח להודיע על  
תחרות עבודות שרשים ארצית לתלמידים.**

בתחרות רשאיות להשתתף עבודות שרשים שנמסרו למשרד החינוך  
בשלוש השנים האחרונות, שלפחות צד אחד מבני המשפחה  
מיוצאי לוב.

את העבודות, שתוחזרנה לבעליהן בגמר התחרות, יש לשלוח ל:  
"אור שלום", ת.ד. 297, בת-ים



**העבודה המצטיינת תזכה את כותבה  
במחשב אישי כולל צג LCD 22"**

**את העבודות יש לשלוח לא יאוחר מתאריך 30.9.11  
תוצאות התחרות יפורסמו בגיליון ראש השנה  
ובמגזין הטלוויזיה של "אור שלום" - עאדא TV**

**פרטים נוספים בטל' 03-6588111 או 050-5307752**

**מבקשים את עזרת הציבור**

ארז דרוקר מחפש פרטים אודות בני הזוג  
בנימין ורגינה תשובה מיוצאי לוב. שם אביה  
של רגינה: יהודה ושם אמה: מרים  
לבני הזוג בת שנולדה בלוב בשם לולי.  
מישהו מכיר את בני הזוג? היכן ניתן לנסות  
למצוא את שם נעוריה של רגינה?

בנימין חדד מבקש לבדוק אם מישהו מכיר את  
אליהו חדד סקה שעבד עם שלום תומה ועם  
יונה אלג'בר שהיה קצב בחארה לכבירא.

לפנות לחדד בנימין 03-9301203 או 054-  
3133756

מי שיכול לסייע במידע אודות הבקשות  
לעיל, מוזמן/ת לפנות אלינו 03-6588111  
ואנחנו נקשר אתכם עם הפונים.

חשבתי אולי הכותב פשוט טעה בין השמות האלו  
ורשם חואתי פנש במקום שם אבי ושותפו.

יתכן מאוד שהיה חואתי פנש גם כן שעזר להם  
לעבור את הגבול. שאני לא מכיר.

השאלה שלי: איך עזר בדיוק? איפה הוא גר? האם  
הוא העביר בעזרת אוטובוסים?

אשמח להתכתב או לדבר עם מישהו שחווה את  
העזרה בהעברת הגבול מלוב לבנגרדן ובהמשך  
העפלה לישראל שיכול לספר לי מה סוג העזרה  
ואם הוא זוכר את האדם לפי תמונה.

כמובן, במקרה ויש לכם מידע נוסף על משפחת  
פנש בלוב, אשמח לקבל ולהעשיר את ידיעותיי על  
משפחתי.

חוץ מזה, אני אומר לכם כל הכבוד על הכתבות  
וכל העבודה היפה שאתם עושים. למרות  
שאיני מלוב, אני נהנה לקרא את העלון שלכם  
באינטרנט. תמשיכו. כל הכבוד.

בברכה.

# המשנים מדוע אין אומרים תחנון באזכרות לניפטר

מאת: משה ג'יעאן זרקינא

המינהג אצל יהודי לוב, שאין אומרים תחנון באזכרות על הניפטר במשך כל השנה הראשונה. ויש מבני העדה הנוהגים שלא לומר תחנון גם באזכרות המתקיימות לאחר השנה הראשונה. וזאת כדי שלא לתת פתחון פה לשטן, מהסיבות דלהלן.

במסכת מועד קטן כתוב: "א"ר לוי, אבל שלושה ימים ראשונים יראה את עצמו, כאילו חרב מונחת לו בין שתי יריכותיו. משלושה עד שבעה כאילו מונחת לו כנגדו בקרן זוית. מכאן ואילך כאילו עוברת כנגדו בשוק. רש"י מוסיף, עד יב' [שנים עשר] חודש. ועוד מביא מהירושלמי, כל שבעה החרב היא שלופה, עד שלושים היא רופפת, לאחר יב' חודש היא חוזרת לתערה [לנרתיק שלה]. ולמה הדבר דומה, לכיפה [ערימה] של אבנים, כיון שנדעזעה אחת מהם, נדעזעו כולם".

מאמר זה מלמד אותנו, עד כמה היא קשה השנה הראשונה בשביל הניפטר ובשביל קרוביו. כי במשך שנה זו מידת הדין מקטרגת, ומנסה להכשיל ולדחות כל זכות המתעוררת לזכותו של הניפטר ולזכות בני משפחתו. ולכן בכל הזמן הזה, יש להימנע מלהזכיר מעשים לא רצויים העלולים להרשיע את האדם במעשיו הרעים. במיוחד באזכרות המתקיימות במשך השנה הראשונה לזכרו של הניפטר. ובשל כך, יהודי לוב נמנעים מלומר תחנון, כדי שלא לתת פתחון פה למקטרגים.

מינהג זה מבוסס על אדני קודש המובאים בשו"ע "אורח חיים" שאומר: "אין אומרים הלל בראש השנה וביום הכיפורים". ובהגהה כתוב, נוהגים לומר אבינו מלכנו ואם הוא שבת אין אומרים אותו. וה"מגן אברהם" אומר שם, שלא לומר אבינו מלכנו חטאנו לפניך. שאין אומרים ודוי בראש השנה [שהוא יום דין]. והרב "שערי תשובה" בשם הב"י מסביר שם, שזה בבחינת חתום פה שטן ואל ישטין עלינו. שאין אומרים ודוי בראש השנה, כגון, חטאתי, עויתי, פשעתי, מחול וסלח ומחה וכו'. ובמקום שנהגו לדלג אבינו מלכנו חטאנו לפניך, יש לדלג סלח מחול ומחה גם כן. ולא יפה עושים אותם המדלגים אבינו מלכנו הראשון והשאר אומרים על הסדר. ובהמשך הוא כותב, והנה המג"א כתב בשם הזוהר, שאין לומר ודוי בראש השנה, ונראה לי סמך לזה מה שכתב בקהלת "אל תיתן את פיך לחטוא את בשרך". דהיינו שאל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. והכוונה בזה שעיקר איסור הוודוי הוא מפני השטן, כדי שלא

אנחנו מביאים כאן,  
טעם לאחד  
המינהגים היחודיים  
הנוהגים אצל יהודי  
לוב. רבים  
מתלבטים לדעת  
טעמו, לכן אנחנו  
מביאים כאן  
סימוכין לקביעתו  
של מינהג זה, כדי  
שבני העדה ידעו  
כי יש בסיס לקיים  
אותו.

לכל עדה ולכל  
קהילה בעם  
היהודי, יש  
מנהגים עתיקי  
יומין, שירשו  
אותם  
מאבותיהם  
בדורות עברו.  
מנהגים אלה,  
שימשו להם  
ניכסי צאן ברזל  
ושמרו על  
ייחודם ועל  
איחודם.

יפתח פה לשטן. וזה [הטעם] שכתב החכם דביום ראש השנה [שהוא יום דין], "אל תיתן את פיך לחטוא את בשרך" אל תחייב את עצמך להודות שחטאת. ולא מבעיא [ובמיוחד] אם חטאת במזיד שלא תחייב את עצמך. וגם לא תאמר לפני המלאך כי שגגה היא. ואפילו אם חטאת בשוגג לא תאמר לפני המלאך [שחטאת]. כי אם תאמר כן, יקטרג השטן עליך ויעורר עליך חרון אף [לעיין שם].

רצויים. וכך גם לא לתת פתחון פה למקטרגים נגדנו ח"ו.

מהאמור לעיל ניתן להבין, שביום דין האדם עליו להשקיט את הרוחות, לא לעורר בעיות שיגרמו לו כשלונות. ולא להטיל על עצמו אחריות למעשים בלתי הגונים. וזה בוודאי אמור גם לגבי הניפטרים, שבימי האזכרות שלהם במיוחד בשנה ראשונה כשהם מועמדים לדין בבית דין העליון. והם אז בעת הדיון בעניינם כדי לזכות בדינם טוענים, שהם יחד עם הצאצאים שלהם הולכים בדרך ה' ושומרים תורה ומצוות. לא יתכן שבאותו זמן אנחנו למטה, אומרים תחנון בו אנחנו מודים שחטאנו ופשענו וכו'. כי דבר זה יתן פתחון פה למקטרגים למעלה לקטרג נגד הניפטר ולחייב אותו במקום לזכות אותו בדין. לכן מינהגנו הוא שבימי האזכרות לניפטרים, שהוא יום דין בשבילים [וגם בשבילנו], אנחנו לא אומרים תחנון, כך אנחנו מחלישים את כוחם של המקטרגים, וסותמים את פיהם שלא יקטרגו נגד הניפטר ונגדנו, בבחינת "חתום פה שטן ואל ישטן עלינו". בתקוה שניזכר כולנו רק לדברים טובים.

בעקבות דברים אלה שאדם לא יטיל על עצמו אשמה, אם נתבונן במחזורים של ראש השנה, נימצא שהם השמיטו מהמחזור את המאמרים הבאים: "אבינו מלכינו חטאנו לפניך" "מחול וסלח לכל עוונותינו", "קרע רוע גזר דיננו", "מחוק ברחמיך הרבים כל שטרי חובותינו", וכן "מחה והעבר פשעינו מנגד עיניך". [בסידורי תפילה רגילים, קטעים אלה כתובים בכתב קטן]. כי בטויים אלה באים לומר, כאילו שאנחנו מודים ח"ו, שעברנו עברות אלה, והמקטרגים עלולים להשתמש בזה נגדנו. ומכיון שבימי ראש השנה שהם ימי דין, אין אנחנו רוצים לתת פתחון פה למקטרגים, לכן אנחנו מדלגים על קטעים אלה, כדי שלא להזכיר את מעשינו הלא

## חכמות נשים בנתה ביתה בגן עדן תהיה מנוחתה

**ג'ינה ג'יעאן בת מרים ונסים ג'רבי ז"ל  
נלב"ע ביום יא' מנחם-אב התש"ע**



המאמר לזיכרה של אשתי הצנועה והכשרה מרת **ג'ינה ג'יעאן** בת מרים ונסים ג'רבי ז"ל, ממייסדי מושב עלמה. הייתה בין הפעילות בענייני דת שלא על מנת לקבל שכר, לווות נשים וסייעה להן לשמור על טהרת המשפחה, עסקה בענייני צדקה וחסד, והקריבה את שנות צעירותה וכוחה למען הקהילה.

ביתה היה פתוח לרווחה ונתנה מלחמה לדל. עליה נאמר: "כפה פרשה לעני וידיה שילחה לאביון". אנשי תורה ובעלי יראת שמיים היו אורחים קבועים אצלה, וידעה לכבד כל אדם באשר הוא. במיוחד בלטה בחינוך ילדיה לתורה למצוות למעשים טובים וליראת ה', ומדי פעם במיוחד בימי ששי לקראת שבת, הייתה שולחת אותם לנקות ולסדר את החדר בו היינו מתפללים עוד בטרם הוקם בית-כנסת בשכונת, והכל עשתה לשם שמיים שלא על מנת לקבל פרס. יהיה זיכרה ברוך ותנצב"ה.

## עאדא TV

**כולם מוזמנים לצפות בשידורי "אור שלום"**

**בטלוויזיה הקהילתית במגזין עאדא TV**

**מידי יום שלישי בשעה 13:30 ובמוצ"ש בשעה 22:30**

**השידורים נקלטים בכבלים ובלוויין בערוץ 98**

**היו עימנו.**

כוללות רבי מאיר בעל הנס זי"ע ספרדים כעיהיק סבריא חובבי

Address: Chief-Rabbi Colelout

J. ZREHN, TIBERIAS PALESTINE

L DI BENGASI  
ERETZ ISRAEL

הושאל מגנדי  
יוסף דעדוש

ב"ה עהיק סבריא יום ז"ך לחדש אלול שנת תשי"ה

5704 (43/4)  
LP. 199,515  
917,654

560,712  
89,576  
.III,082  
77,418  
29,754  
6,315  
.IO,726  
I,465  
74  
4,843  
210  
I,496  
I,778  
I,191  
II2  
I,712  
6.165

בטימן טוב ובטעם ברכה והצלחה מודים אנו החותמים מטה רבני ומנהלי כוללות אר  
ההייק רבי מאיר בעל הנס זי"עא בעיקו"ה סבריא כי מעחה ומעכשיו אנו מקנים בכ  
המסור בידנו די"א קרקע מאחוזת כוללות ז"לן הקנאה גוי"ט כחז"ל למעלה ידידנו ו  
היקר ונעלה אי"ט מגולה רץ לדבר מצוה מר יוסף בן ריינאחו דערוט הי"ו מעי"ה בנג  
י"עא ואגבן אנו ממנים ומרשים אותו לקבץ כל הקופות והנדורים והנדבות של אדוננו  
התנא הקדו"ה רבי מאיר בעל הנס זי"עא בעי"ה בנגאזי וכל החמוז של ליביא ומירינג  
ומעחה ומעכשיו שמנו אח ידו כירנו זפיו כפינו וקבלחו וקבלחנו זגביחו כגביחנו  
וכו' וכל מה שיעשה הרי הוא רצוי ומקובל עלינו כאלו נעשה ונגמר על ידנו ממש  
וחוזק וחוקף שטר חרטה דנא כחז"ה כל שטרי דנהיגי בישראל לפום דינא בקגוי"ט שק  
כחז"ל לאשר ולקיים אח כל הנ"ל מראש ועד סוף דלא וכו' בביטול וכו' לדעה הרשבי  
זלהי"ה ועל דבר אמת וצדק חתמו פה עיקו"ה סבריא הי"ו ז"ך לחדש אלול הרחמי"ם  
שנתנו התי"ם

ב"ה עהיק סבריא

RECEIPT No. 4049  
הושאל מגנדי  
יוסף דעדוש  
קבלה מאת חברת גאולה, בנגזי  
הסך שבע לירות ארץ ישראליות  
שנאספו בכ"ה תמוז לפ"י סכתב ט"ו"מ 18.7



הושאל מגנדי  
יוסף דעדוש  
No. 166752  
שקל תש"ה



ק"מ לישראל  
הושאל מגנדי  
RECEIPT No. 5943  
Received from קרן קימת לישראל, בנגזי

הושאל מגנדי  
RECEIPT No. 5742  
Received from קרן קימת לישראל, בנגזי

Handwritten notes in Arabic and Hebrew, including a purple stamp and the word 'Kojemite'.



# ויקחו לי תרומה

סיבוב  
שני

מאת : שמעון דורון (דעדוש) \*

**בעקבות הכתבה "ויקחו לי תרומה" מהגיליון הקודם, מסתבר שהיקף התרומות וההירתמות של יהודי לוב למען מוסדות בארץ ישראל היה גדול מאוד. בכתבה הבאה מגלה בפנינו שמעון דורון, בנו של יוסף דעדוש ז"ל, מעט מהמסמכים מארכיונו של אביו, מהם המעידים על קשר התרומות האמיץ שהיה בינו ובין מוסדות רבים בארץ הקודש.**

החתומים מטה רבני ומנהלי הכוללות אדוננו התה"ק רבי מאיר בעל הנס זיע"א בעיקו"ח טבריא כי מעתה ומעכשיו אנו מקנים בכח המסור בידנו ד"א קרקע מאחוזת כוללות דילן הקנאה גו"ש בתחז"ל למעלה ידידנו האדם היקר ונעלה איש סגולה רק לדבר מצווה מר יוסף בן רינאתו דעדוש הי"ו מעי"ח בנגאזי זיע"א ואגבן אנו ממנים ומרשים אותו לקבץ בכל הקופות והנדבות של אדוננו התנא הקדוש רבי מאיר בעל הנס זיע"א בעי"ח בנגאזי וכל המחוז של ליביה וקירינאיקה ומעתה ומעכשיו שמנו את ידו כידינו ופיו כפינו וקבלתו כקבלתנו וגבייתו כגבייתנו וכו' וכל מה שייעשה הרי הוא רצוי ומקובל עלינו כאלו נעשה ונגמר על ידנו ממש וחזק ותוקף שטר הרשאה דנא בחו"ת כל שומרי דנהיגי בישראל לפום דינא בקגו"ש שקא"מ בתחז"ל לאשר ולקיים את כל הנ"ל מראש ועד סוף דלא וכו' בביטול וכו' לדעת הרשב"א זלתיהן של ה"ח ועל דבר אמת וצדק חתמנו פה עיקזו"ת טבריא היום ז"ך לחודש אלול הרחמים שנתנו התש"ה לפ"ק והכל שריר ונכון וקיים. רבני ומנהלי עיקו"ת טבריא הנ"ל. (לא כל ראשי התיבות ידועים לי ש.ד.)

אך בעוד התרומות למוסדות הדת היו למטרות צדקה בלבד התרומות למפעלים הציוניים היו לא רק למטרות צדקה אלא גם לקבלת חידע על הנעשה בפלסטינה, ניסיון לקבלת סרטיפיקטים לעליה לארץ ישראל, לנטיעת עצים, לקבלת דגלי ישראל או קבלת בולים עליהם הוטבעו תמונותיהם של מנהיגים ציוניים.

ממסמכים רבים הנמצאים ברשותי עולה שיהודי לוב היו יותר מאשר "קהילה משתפת פעולה" כפי שצויין בעאדא 130 בכתבה "ויקחו לי תרומה".

קהילת יהודי לוב על כל אזוריה, בערים, עיירות והכפרים, הי קהילה שבוייה של המפעל הציוני. יהודי לוב תרמו למפעל הציוני לכל מי שביקש והיו פעילים בבניינה של הארץ הרבה לפני הקמתה. ארגונים, עמותות, בתי מדרש וכוללות העסיקו רשת של מתרימים שאחד מהם היה אבי, יוסף דעדוש, שבמסגרת תפקידיו הציוניים והחברתיים בבנגאזי היה אחראי על התרומות של גופים ציוניים, דתיים וחברתיים.

אבא התרים בראש ובראשונה תרומות לגופים ציוניים והיה בקשר מתמיד עם הנהלת ההסתדרות הציונית, קרן קיימת לישראל, הסוכנות היהודית שפעלו מפלסטינה וההתאחדות הציונית האיטלקית ותנועת החלוץ שפעלו מאיטליה, אך גם הגופים הדתיים זכו לקבלת תרומות לא מבוטלות מיהודי לוב וזאת משום שיהדות לוב לא הייתה רק ציונית אלא גם דתית, או לפחות שומרת מסורת, והתנאים רבי שמעון בר יוחאי ורבי מאיר בעל הנס תמיד היו קרובים ללב כל יהודי לובי באשר הוא ולכן כוללות שעל שמם ופעלו מפלסטינה זכו גם הם לתרומות נכבדות מיהודי לוב.

בכתב מינוי מאת כוללות רבי מאיר בעל הנס מטבריא פלסטינא מאלול תש"ה כתוב:

"בסימן טוב ובשעת ברכה והצלחה מודים אנו

**כוללות**

בסיסן טוב ובטוח  
 החייק רבי נאיר  
 המסור בידנו די"א  
 היקר ונעלה איט  
 יע"א ואגבן אנו  
 התנא חקידו רבי  
 ומענה ומעכשיו ש  
 וכו' וכל מה שיע  
 וחזק וחזק שטר  
 כחז"ל לאשר ולק  
 זלחיה ועל דבר א  
 שנחנו החש"ה לפי  
 ע"ק מ' זכ"ל

החייק רבי נאיר  
 המסור בידנו די"א  
 היקר ונעלה איט  
 יע"א ואגבן אנו  
 התנא חקידו רבי  
 ומענה ומעכשיו ש  
 וכו' וכל מה שיע  
 וחזק וחזק שטר  
 כחז"ל לאשר ולק  
 זלחיה ועל דבר א  
 שנחנו החש"ה לפי  
 ע"ק מ' זכ"ל

**קרן קיימת לישראל בע"מ**  
**KEREN KAYEMETH LEISRAEL LTD.**  
 INCORPORATED IN ENGLAND

רשומה באנגליה  
 הלשכה הראשית - ירושלים - מלפון 4663 - ת.ד. 283 - סלגרות: KEREN, JERUSALEM  
 HEAD OFFICE, JERUSALEM - TEL. 4663 - P.O. Box 283 - CODES: BENTLEY & R. MOSSE

ט"ז באלול תש"ד  
 4.9.44

ש/א.לב.

**הושאל מגנדי**  
**יוסף דעדוש**

לכבוד  
 מר יוסף רינסו דדוש  
 בנגזי.

א.נ.

אנו שבים למכתבך הקודם בקשר לעלית חברים לא"י. בוודאי ידוע לכם כי לפני זמן מה הוציאה ממשלת ארץ-ישראל חוק המרשה להשתמש ברשיונות-עליה העומדים לרשותנו אך ורק לשם עלייתם של יהודים מארצות הכיבוש ואין להשתמש ברשיונות אלה לעליה מארצות חפשות. על-כן, לא נוכל לפי שעה לעזור לחברינו בבנגזי. ברור שאם חוק זה יבוטל ישתנה המצב גם לטובת חברינו בעירכם.

היינו רוצים לשמוע מכם אם ישנה אפשרות של ייסוד ועדת הקה"ל בבנגזי, שתכלול חברים פעילים מאירגונים שונים ושיטילו על עצמם את התפקיד של עבודה מעשית למען הקה"ל כנהוג בכל ארץ וארץ ובכל עיר ועיר. רצוי שועדה זו תעמוד בקשרים תמידיים עם ועדתנו בסריפולי שבראשה עומד ידיד הקה"ל זה מכבר, שרכש לך נסיונות רבים. ועדת הקה"ל בסריפולי תוכל לעזור לכם גם בייסוד ועדתכם וגם בעבודתכם המעשית.

לידיעתכם אנו מחכים.

בכבוד רב  
 ובברכת שנה טובה

M. A.N. Sembira  
 Via Armando Casalini 4  
 Tripoli



לא נפגשו בהתכתבים ישר למכתב הראשית ולא פה"י כתובת עובדיה

מקרן קיימת לישראל כתוב:  
 "קיבלנו ממר יוסף דדוש סכום של 15 לא"י ורשמנו לפנינו שהנטיעה של 50 עצים צריכה להיות לפי השמות כדלקמן:  
 43 עצים על שם בית הספר עברי תלמוד תורה  
 5 עצים על שם ועדת הקה"ל בבנגזי  
 1 עצים על שם נורית וולי זבן  
 1 עצים על שם אברהם סנדר  
 את הקבלות יחד עם התעודות עליכם להכין על המקום ולמסור לתורמים. הלשכה הראשית שולחת תעודות עצים רק מ- 100 עצים ומעלה נשמח לשמוע על עבודתכם. והמכתב נחתם ב "בברכת בנין הארץ"

מניתוח דו"ח קבלת תרומות שהופק מהקרן הקיימת ונשלח ליוסף דעדוש עבור ה"קרן הקיימת בבנגזי"

בתמורה להעלאת תרומות לקרן קיימת לישראל אבא היה מקבל עלון שנקרא:  
 Bollettino Settimanale del Keren Kajemet le Israel Traduzione a Cura del Comitato di Bengazi il Dovere dell'Ora

עלון בן מספר עמודים מודפס במכונת כתיבה או טלפרינטר ושכנראה הגיע כטלגרמה ובו יש פירוט על מספר העולים שעלו לארץ ונחתו בחיפה, פעילותם של מנהיגים ציוניים כגון חיים וויצמן וסקירה על האירועים בארץ ישראל. עלון זה היה מגיע באיטלקית והיה מופץ בבתי הכנסת ודאג לשמירת קשר של הקהילה היהודית בלוב עם הפעילות בארץ ישראל.  
 כאמור יהודי לוב תרמו גם לנטיעת עצים ולבניין הארץ ובמכתב מ' ג' בטבת תש"ה (19/12/44)

Incorporated in England  
KEREN KAYEMETH LEISRAEL Ltd.  
(JEWISH NATIONAL FUND)

הנהלת קרן קיימת לישראל בע"מ

הושאל מגנדי  
יוסף דעדוש

קבלה מס' 4049

קבלה מס' 4049

הושאל מגנדי  
Received of יוסף דעדוש

הקבלה מאת חברת בארלה, בנג'די

הסך Sum of שבע לירות ארץ ישראליות  
שנאספו בכ" מסודו לפי סכתב סיום 18.7

ירושלים י"ח ס'אב תש"ב (7.6.44)  
Jerusalem

לוקר  
בנימין זאב  
הוריכל

יוצר  
ההסתדרות  
הציונית

THE TREE FUND OF THE KEREN KAYEMETH LEISRAEL  
REFORESTS THE HILLS OF THE LAND OF ISRAEL IN MEMORY  
OF THEODORE HERZL FOUNDER OF THE ZIONIST ORGANIZATION

KEREN KAYEMETH LEISRAEL Ltd. קרן קיימת לישראל בע"מ

הושאל מגנדי  
RECEIPT מס' 5742

קבלה מס' 5742

הושאל מגנדי  
Received from קרן קיימת לישראל, בנג'די

הסך עשרים לירות א"י  
the sum of 20  
בהמסאות דאר לסכתב סיום 5.6.46

ירושלים י"ח סכתב תש"ב (27.12.44)  
Jerusalem

ירושלים י"ח סכתב תש"ב (27.12.44)  
Jerusalem

קרן קיימת לישראל  
KEREN KAYEMETH LEISRAEL LIMITED

Nº 000920

הנהלת ההסתדרות הציונית  
THE EXECUTIVE OF THE ZIONIST ORGANISATION

הושאל מגנדי  
יוסף דעדוש

JERUSALEM פ.א.מ. 92 ת.ד. ירושלים

לפני 6 - א"י

נתקבל מאת יוסף דעדוש

סך 20 - לירות א"י

תורת

לחשבון שקלים של שנת חציה ה'תש"ב

ירושלים י"ח סכתב תש"ב (27.12.44)  
Jerusalem

RECEIPT FOR POSTAL ARTICLE REGISTERED

No. 76

Sender's Name and address  
Keren Kayemeth  
le Israel Beupop  
Direziane

Name and full address of addressee  
Keren Kayemeth

Signature of Clerk  
Rosalia

المستلم عن مراسلة مسجلة

اسم وعنوان المرسل اليه

اسم وعنوان المراسل اليه

امضاء كاتب البريد

רבי מאיר בעל הנס זיעא ספרדים כעיהק טבריא חוכביא  
Address: Chief-Rabbi Coleout  
J. ZREHN, TIBERIAS PALESTINE

הושאל מגנדי  
יוסף דעדוש

לחדש אלול שנת תשי"ב

ברכה והצלחה מזדים אמר החותמים מטה רבני ומנהלי כוללנו אדוננו  
בעל הנס זיעיא בעיקויה טבריא כי מעה ומעמסיו אנו מקנים בכח  
קרקע מאחוזת כוללנו דילן הקנאה גויש כהחזיל למעלה לידנו הארון  
גולה רץ לדבר מצוה מר יוסף בן רינאזו דעדוש היינו בעי"ח בנגאזי  
מננים ומרשים אותו לקבץ כל הקופות והנדורים והנדבות של אדוננו  
ואיר בעל הנס זיעיא בעי"ח בנגאזי וכל המוזנז מל ליביא ומירינאיקה  
אנו אח ירו כידנו ופיו כפינו וקבלתו קבלתנו זגביחו כגביחנו  
שה הרי הוא רצוי ומקובל עלינו כאלו נעשה ונגגר על ידנו מוט  
חרטאה דנא כחוי"ח כל שמרי דנהיגי בישראל לפום דינא בקגו"ש שקא"ם  
יי"ם אח כל הנ"ל מראש ועד סוף דלא וכו' כביטול וכו' לדעה הרשב"א  
מת וצדק חתמנו פה עיקויה טבריא היום זיך לחדש אלול הרחמים  
ק וחכל שריר ונכון וקיים, רבני ומנהלי עיקויה טבריא הנ"ל.

מק עינאנו

ע"י ש"ש  
ולענין  
המלך

JAGOB WANNIN  
TIBERIAS PALESTINE

Chief-Rabbi Meyer Baal-Hanes Sebalout  
Tiberias Palestine

הנהלת קרן קיימת לישראל  
מאיר בעל הנס  
בעיקויה טבריא  
חוכביא

לחודשים אפריל -אוקטובר 1945 עולה שהתרומות של  
יהדות לוב, שנכללו בתרומות יהדות דרום אפריקה, היו  
מהגבוהות בדו"ח. מקום שלישי אחרי התרומות מארצות  
הברית וארץ ישראל אך הרבה לפני קנדה, בריטניה,  
מקסיקו ועוד מדינות רבות מה שיכול להעיד על גובה  
התרומה ביחס לקהילה היהודית שבה והזיקה של יהודי לוב  
לארץ ישראל ביחס לקהילות יהודיות אחרות.  
הקשר השוטף עם המפעלים הציונים היה אמור להיות דו  
כיווני, לפחות בעיני היהודים בלוב, שחשבו שגיוס  
התרומות יאפשר להם לקבל סרטיפיקטים לעלייה ארצה.  
ובהתכתבויות של אבא עם ארגונים יהודיים אבא תובע  
לארגן ליהודים מלוב סרטיפיקטים אך התשובות של  
ארגונים אלה היו תשובות מתחמקות כגון תשובתה של קרן  
קיימת לישראל מתאריך 4.9.44 ובו נכתב:

”לכבוד מר יוסף רינטו דדוש בנגדי  
א.ב.

אנו שבים למכתבך הקודם בקשר לעליית חברים לא"י.

KEREN KAJEMET LE ISRAEL DI BENGASI

DIREZIONE GENERALE JERUSALEM ERETZ ISRAEL.

הושאל מגנדי

יורק דעזש April 1945 Conto mensile 1945  
 Ricevute soldi dalla Direzione Gen. 5704(43/44)- 5705(44-45)  
 Aprile ..... LP. 199,515 LP. 228,534  
 Ottobre -Aprile ..... 917,654 1,136,901

Per Città

U.S.A.	560,712	706,937
ERETZ- ISRAEL	89,576	153,394
SOUTH AFRICA	111,082	84,774
GRAN BRETAGNA	77,418	79,115
CANADA	29,754	37,754
MEXICO	6,315	17,270
AUSTRALIA	10,726	14,400
ARGENTINA	1,465	10,150
INDIA BRITANNICA	74	4,388
CILE	4,843	4,128
NUOVA ZELANDA	210	2,975
IRAN	1,496	2,802
EGITTO	1,778	2,251
SVIZZERA	1,191	2,011
ECUADOR	112	1,930
VENEZUELA	1,712	1,592
CUBA	6,165	1,482
ALTRE CITTA'	13,025	8,948
	LP. 917,654	LP. 1,136,901

TERRE ACQUISTATE

APRILE	DUNAM.	2,898	Dun.	2,650
OTTOBRE -APRILE	"	20,334	"	22,548

FINO ALLA FINE DI APRILE 1945 IL KEREN KAJEMET LE ISRAEL POSSIEDE

TERRA IN TOTALE  
D U N A M

736,689.

הסמך ובו פירוט  
 סה"כ התרומות  
 שהתקבלו  
 מהקהילות  
 השונות,  
 כשקהילת לוב  
 שהייתה שייכת  
 לסניף דרום  
 אפריקה  
 מופיעה במקום  
 השלישי  
 המכובד ביותר

חלקם של הקשרים האלה נשמר עוד שנים רבות לאחר שאבי עלה ארצה ואני זוכר שכילד הייתי מלווה את נציג הכוללים של רבי שמעון בר יוחאי מצפת, הרב אוחנה, שהיה מגיע להתארח אצלנו בשבת גדול והיה מלווה על ידינו ( אחי הגדולים בהתחלה ולאחר מכן אחי הצעיר ואני) לבתי כנסת בשכונות עמידר וניצנה בבת ים בכדי לשאת דרשה, לברך ולהעלות תרומות לשימור הכולל על שם רבי שמעון בר-יוחאי בצפת. בשבת זאת היינו משכימים קום בכדי להתפלל במניין הראשון של בית הכנסת בניצנה, בית הכנסת יד הקדושים ובית הכנסת שבו התפלל סבי כלאפו חטאב וחוזרים למניין שני בבית הכנסת "יד הקדושים" ואבי היה דואג, בימים שלאחר מכן, לאסוף את התרומות/התחייבויות שנתרמו ולהעבירן לכולל על שם רבי שמעון בר-יוחאי בצפת.

חבל שרוח ההתנדבות ורוח התרומה שהייתה נפוצה בקהילת יהודי לוב אז לא שורה עליהם כיום באותה מידה כי אז אני מניח שלגופים והעמותות הפועלים במסירות רבה לשימור והנצחת מורשת העדה היה הרבה יותר קל לבצע את המלאכה הקדושה אותה הם מבצעים ולא היינו נזקקים לחסדיהם של בראניה (זרים) אם כתבתי נכון.

\* **שמעון דעדוש (דורון)** הוא חבר הנהלת ארגון יוצאי לוב ובנו החמישי (מתוך שישה) של יוסף דעדוש שהיה מנהיג ציוני וחברתי היה ממקימי ארגון עולי לוב, שימש כמזכיר הארגון במשך שנים רבות ופעל רבות לקידום וביסוס קהילת יוצאי לוב בישראל.

בוודאי ידוע לכם כי לפני זמן מה הוציאה ממשלת ארץ ישראל חוק המרשה להשתמש ברישיונות-עליה העומדים לרשותנו אך ורק לשם עלייתם של יהודית מארצות הכיבוש ואין להשתמש ברישיונות אלה לעליה מארצות חופשיות. על כן, לא נוכל לפי שעה לעזור לחברינו בבנגזי. ברור שאם חוק זה יבוטל ישתנה המצב גם לטובת חברינו בעירכם" אך בעוד הקק"ל לא מאפשרת מתן רישיונות ליהודי בנגזי מאחר והם עולים מ"ארצות חופשיות" החלק השני של המכתב בא ומבקש למסד את הקשר בין יהודי בנגזי לקק"ל לשם עיבוי התרומות: "היינו רוצים לשמוע מכב' אם ישנה אפשרות של ייסוד ועדת הקהק"ל בבנגזי, שתכלול חברים פעילים מאירגונים שונים שיטלו על עצמם את התפקיד של עבודה מעשית למען הקהק"ל כנהוג בכל ארץ וארץ ובכל עיר ועיר. רצוי שוודה זו תעמוד בקשרים תמידיים עם ועדתנו בטריפולי שבראשנה עומד ידיד הקהק"ל זה מכבר, שרכש לו ניסיונות רבים. ועדת הקהק"ל בטריפולי תוכל לעזור לכם גם בייסוד וגם בעבודתכם המעשית. לדיעתכם אנו מחכים"

כך שיהדות לוב, למרות שלא הייתה קהילה עשירה, תרמה לצרכים ציוניים, כלכליים וחברתיים של היהודים שחיו בארץ ישראל. יהדות לוב הידועה הן בזיקה הציונית שלה והערגה לארץ ישראל והן ברוחב ליבה תרמה ממשאביה המצומצמים לצרכים של הכלל בארץ ישראל למרות שזה בא על חשבון הצרכים של המשפחה הקרובה והקהילה שבה חיו ולא פעלו על פי הצו של עניי עירך קודמים כי גם העניים היו בין התורמים.

# מחזירים עטרה ליושנה

מוציאים לאור את הספר

## כתם פז

של ר' שמעון לביא זצ"ל  
מחיה קהילת יהודי לוב

משפחות לביא בפרט וקהילת  
יהודי לוב בכלל נרתמים  
למפעל הוצאת חיבורו החשוב  
של מחיה הקהילה, שנדפס  
לפני מאות שנים וכיום כמעט  
שאינו בנמצא.

בזכות הוצאת הספר, תיוודע ברבים גדולתו  
של אחד מגדולי ישראל, מחבר הפיוט הידוע  
"בר יוחאי", שהיה בדרכו מספרד לארץ  
ישראל, עבר בטריפולי שבלוב, ומשראה את  
מצב הקהילה, נותר בה ופעל לשיקומה  
והפיכתה לעיר ש"רבים בה גאונים וחכמים"  
- מוקד חשוב בספרות הקבלה בצפון  
אפריקה.

היו שותפים למפעל הגדול והחשוב.  
כל אחד כפי יכולתו וכיסו.

**הדל לא ירבה והעשיר לא ימעייט**

אפשרויות מגוונות להקדשה והנצחה  
נא לפנות אל:

"אור שלום" 03-6588111

משפחת

לביא



W



# אול חה חה חיון

מאת: ניצה נסרין טוכמן

יחודו של המפגש הפעם הוא משום שגיבור  
הכתבה הוא חרדי, ויש מחלוקת ששורשיה  
נעוצים עמוק בהיסטוריה היהודית בדבר  
היכולת התודעתית של העדה שלנו להתחרד.  
שנית, הוא פתוח וכן באופן בלתי מתפשר  
ומפרק, אף שברגישות, את חולשותיה של  
העדה עצמה. לבסוף, הוא מאפשר הצצה נדיבה  
אל נשמת הקומידיאנט, ליצן, כמו שגיבורינו  
מכנה את עצמו.

שלשה פנים עזי מבט. ראו הוזהרתם!

גבירותיי ורבותיי, קהל קדוש, קבלו במחיאות  
כפיים סוערות את גיבור המחזה הזה:  
שאול חיון.



בני לוב מכירים אותו כחזן בעל קול איתן, בן למשפחת חזנים, הילד של הפייטן הנהדר **יהודה חיון**, אחיהם של רפאל, דוד ויצחק, גיבורי במה בפני עצמם, הנותנים קולם ביחד ולחוד בשיר ופיוט בערבי שימור המסורת של העדה. כשהאם הגאה ג'וליה והאח יונתן תומכים ונהנים מצד הקהל.

הוא גם תלמיד חכם, אשר חבש במשך שנים את ספסלי הישיבות, התמקצע בתחום המקאם והמאוול, שיבן ולמד דינים והלכות.

סטנדאפיסט שנון וספונטני היודע לספר בדיחה וחיידוד, להתאים אותן לכל מצב. יש לו שש מאות מערכונים מוקלטים על תקליטורים שנחטפים כלחמניות טריות, בעולם החרדי ומחוצה לו.

הוא חקיין המפצח בדיבור ובשיר את כל הניואנסים הדקים בדיאלקטים של השבטים והעדות השנות. רגע הוא חסיד אשכנזי, מורי תימני ונווד עיראקי ועוד רגע, זמר נוגה ומהורהר כשלמה ארצי. בדרך הוא עובר בבית, מדבר בקול של ישיש טריפוליטני-חקאני.

הוא סטאר, לא פחות, אם מכניסים לגוגל את שמו מקבלים אלפי תוצאות, תמונות, כתבות ורכילויות, קליפים, ניסים ונפלאות.

שחקן בסרטי האחים גרובייס שהם שם דבר בקולנוע החרדי, תופעה מלהיבה שנלמדת באקדמיה, מתפעלים ממנה ומדברים עליה בכל פסטיבל סרטים, בסינמטקים. לומדים אותה סטודנטים.

הוא חבר בתזמורת לכל אירוע, הוא מפיק ובמאי, צלם, איש טכני, סאונדמן, עורך, מראיין לבבי ומראיין נדיב לא פחות.

איש חינוך היוצר פרפראות לצד סרטים היסטוריים לילדים ונוער, פרויקטים חינוכיים המלמדים את הציבור החרדי להזהר בדרכים הסואנות.

הרבה כתרים לראש האיש, חרוץ שלא מפחד מכישלונות והדרך שלו מלאה חתחתים ומהמורות.

אז רגע לפני שיעלה המסך מעל הראיון אנו מאחלים לו המשך יצירה מוצלח, שיראה שפע ושמחה מפרי עמלו, בריאות ונחת בביתו ובקרב משפחתו.

### שאלו, יש בדיחות על הלובים?

אין. יש רק בדיחה אחת המספרת שכשנולד תינוק לובי זורקים אותו לתקרה, אם הוא נדבק אז הוא יהיה טייח ואם הוא נופל הוא יהיה צבע. זהו.

נולדתי בבית לובי משני הכוונים, אפשר לומר על המשפחה שלנו שהם חתך בעדה הלובית, אני מדבר על אלו שבאו מטרפולי. הצד של אמא שלי הם "איטלקים" - בהירי עיניים, אנשי עסקים ויש ביניהם רבנים ופייטנים עלו לארץ אחרי שהות של כמה שנים באיטליה והצד של אבא שלי, בית מסורתי של "טייחים" ועובדי כפיים, עלו לארץ מיד עם קום המדינה.

אבא שלי חלה בפוליו כשהיה תינוק והוא ואחיו לא למדו אבל הניחו תפילין והתפללו בכל יום, כשבגרו אחיו הלכו לצבא ושימשו כנהגים ואז לפעמים חיללו שבת. לאט לאט זה נהיה נוח.

את אבא שלי לא לקחו לצבא, כנכה שהיו תקופות שישב





אפילו על כיסא גלגלים, הוא לא מצא את עצמו בחברה כל כך. הבידוד שלו גרם לו לתפוס כוון קצת שונה מאחיו, הוא למד קצת, פתח ספרים ויצר לו כוון אישי בחרדיות.

בצעירותו הוא עבד במחלקת הגרפיקה של עיתון דבר, בצינקוגרפיה, אחרי שעיתון דבר כבר הפך לצבעוני והתחילו תמונות של בחורות ובד בבד אבא כבר היה מסורתי פלוס, לא התאים לו והוא פרש. מפה לשם הוא פגש מישהו, בחור ממוצא עיראקי שסחר בספרי תורה, הוא הציע לאבא שלי, כיוון שעבד בגרפיקה בעיתון, ללמוד לכתוב ספרי תורה. ואכן הוא היה מוצלח מאוד בתחום זה של כתיבת סת"ם, ספרים מעשה ידיו נמכרים עד היום באיטליה בעשרות אלפי דולרים. שנים ארוכות הוא עשה זאת ועד לא מזמן, הוא התעייף והחליט להפסיק.

את אמא שלי הוא הכיר בזכות קולו. מהסיפורים אני יודע שאבא שלי היה תמיד שר באירועים, נהגו להזמין אותו במיוחד, אז משפחה רחוקה מפרדס כך הזמינה אותו לערב זוהר, גם סבא וסבתא שלי הגיעו יחד עם אמי ואבי ישב שם ושר.

אמא שלי נמשכה אל השירה שלו, אל האישיות של מה שהספיקה לראות באותו ערב, ושלחה בלי ידיעת הוריה את הדודה שלה לברר אם הוא רווק.

בתור ילד אני זוכר שאבא שלי, למרות נכותו, היה מוזמן כמעט כל שבת לבית הכנסת אחר. " יא וולדי תעשה טובה ... " היה מניע אותנו להיטלטל כל המשפחה לרמת גן, גבעתיים, קריית אונו, קילומטרים של "מסעות כומתה". אבא ואמא, אחיי ולרוב גם עגלה עמוסה באוכל. היינו קמים בשבת בארבע בבוקר ויוצאים לצעדה כדי להגיע. שעתיים וחצי - שלש שלאחריהן היינו מגיעים לאיזה בית כנסת, עושים את כל התפילה והשירים, אחר כך היו עושים קידוש בבית הכנסת והגישו כמה קרקרים ולאחר מכן המשפחה הלכה. נעזבנו. אני זוכר שבתור ילד הייתי מסתכל על אבא שלי ושואל אותו אם אלו משפחה שלנו, ואם כן אז לאן הם הלכו פתאום?

יש כאלו שלאחר מכן היו מזמינים אותנו הביתה להמשך החגיגה, אז היו מגישים אוכל, אבל אנחנו שלמדנו בישיבות למדנו על כשרות וחשיבותה הגדולה. לפני שנגעתי הייתי שואל את אבא אם האוכל כשר, אז יש לטריפוליטנים תשובה כזו " כשר ומכושר", מה זה אומר? כיוון שלא היה ברור מה מקור הבשר אז לא נגענו.

לאנשים יש אמונה תמימה אבל ההיתרים שלפעמים לוקחים לא מתאימים למי שמקפיד יותר.

### ואיך זה היה בלוב? האם שם הקפידו על החוקים? היו חרדים שם בלוב?

הם היו חרדים אבל לא במובן שאנחנו תופסים כאן והיום. אמא שלי מספרת ששם אם מישהו היה נתפס מעשן סגריה בשבת היו מלקים אותו. הרבנים. היום אנשים מתייחסים לבגד, אם הוא חובש כובע ולובש חולצה לבנה ומכנסיים שחורות אז הוא חרדי. בלוב לא



# בלוב היו גאוניס גדולים, רבי שמעון לביא ישב בלוב הציבור שלא היה פתוח לקבל משהו שמעב

## ששאל המצחיק הוא בעיקר כואב.

תראי, מספרים על קומיקאי גדול שהיה צריך לעלות לבמה אבל משום מה ההצגה התעכבה, אז הוא ירד לקפה כדי לשתות משהו בינתיים ופתאום נכנס מישהו שראה את פניו הנפולים ואמר לו: " מה קרה בן אדם, למה אתה כל כך עצוב ? תראה, למעלה יש אדם שעומד להופיע, שמעתי עליו שהוא מצחיק, קורע מצחוק, בוא, הכרטיס עליי..."

הביט בו אותו עצוב ופרץ בצחוק, אמר לו, אני האיש, הקומיקאי.

אדם שמשמח את הציבור זה פוגע בו, הדבר כתוב גם ב"סגולות ישראל". כי מה שנכתב לאדם מראש השנה ועד ראש השנה זה כמות של הנאה, אדם שמצחיק אנשים כשהוא רואה את הקהל שלו צוחק זו הנאה והנאה זו נלקחת מהנאות אחרות. לכן, חד משמעית, לראות אדם ששמח בגללך זה נוטל מתוך חבית ההנאות שהוקצבה לך חוץ משבת ויום טוב, אלו לא נכללים בחשבון הזה.

אדם שמקבל הנאה מהנאות של אחרים מפרק את החשבון הזה מהר מאוד ולכן תראי שאנשים שמתעסקים בקומדיות הם מאוד עצובים. לי גם יש " מחלה" שאני מאוד מזדהה עם האנשים סביבי, בוחן אותם, נכנס אל הדמויות ומכיל אותן. כשאני רואה בן אדם ברחוב אני לא מתעלם ממנו, מנסה ללמוד אותו ולהבין מה עובר עליו, אם העיניים שלו נפוחות אז אני לא אומר לי לעצמי שהבן עייף סתם וממשיך הלאה. לפעמים אני חתיישב ואז הוא מספר לי על כך שהבת שלו חולה במחלה קשה, זה כואב לשמוע.

מה שאני אומר שעונשם של קומיקאים זה להיות עצובים, מצד אחד קצובת ההנאה ומצד שני הרגישות לסביבה שנחוצה להם כל כך פוגעת

הייתה החלוקה זאת, קראו להם "ח'אף אללה" שמשמעו "ירא שמיים".

הם מאוד פחדו, עם זאת הרבנים בלוב העדיפו שאנשים יהיו "שוגגים", כלומר אם הציבור יטעה אז שזה יהיה מתוך חוסר ידיעה ולא "מזידים" שזה לאחר שיודעים. שיהיו שוגגים ולא מזידים. ככה זה היה המנהג וכך גם בהלכות שחיטה, היה צריך ממש להמציא משהו שישכנע את הקונה שלא לגעת בבשר שאובחן כטרף. זה לא זול, לפעמים מדובר בעגל שעולה כמה אלפים. הנה, היום אני רואה לא פעם שאנשים מגיעים לכפר ערבי בערב פסח כדי לקנות כבש ובלי שוחט, מה הם עושים איתו ?

עם זאת באופן מדהים הנשים ידעו לנקר ולנקות את החלקים הכי מסובכים בבהמה. אני עשיתי לאמא שלי מבחנים מאוד קפדניים, הראיתי את העבודה שלה לרב שהוא מומחה והוא אמר לה שזה ניקור תימני- התימנים מחמירים ואת זה היא למדה מאמא שלה, לא בישיבות.

גם כל נושא הפטריות לפסח. הסבתות ידעו לעשות זאת והיום יש רבים שעושים זאת חמוץ לגמרי. אבל זה עאדא ואנשים מתעקשים להמשיך להכין זאת.

האחים שלי ניסו לעשות זאת כדי למנוע מהציבור את אכילת החמוץ, הדרישה גדלה במהירות אבל משנה לשנה גדלו קבוצת האנשים שרוצה את זה בחינם. מבחינתם זה נהיה חובה, פעם ממש כעסתי על אנשים, אתם הולכים לרופא להיבדק אתה מצפה ממנו שיבדוק אותך בחינם? בשביל זה למדנו 18 שנה, רופא למד רק שבע שנים, טכנאי שבא ליעץ בבית לוקח 150 שקל רק על ביקור. הם רק מיעצים כאן עובדים: לשים בצק שעות על גבי שעות, כוויות, ערב פסח, ליל

הסדר, האחים שלי נופלים מעייפות על השולחן. לפני שנה החלטנו להכין רק למשפחה שלנו את לא יודעת איזה טלפונים נזעמים קיבלנו מאנשים.

אם עשית מצווה שלש פעמים זה כבר עאדא, כלומר "חזקה", כדי להפר זאת צריך לעשות "התרת נדרים". אנשים שיחקו על זה אבל כיוון שקצת למדנו אמרנו שעשינו התרת נדרים, גם סבתא שלנו נפטרה באותה שנה אז לפי המנהג כשמישהו במשפחה נפטר חתרים כל הנדרים אוטומטית.

אני שומעת בשיחה



# ושם הוא כתב את "בר יוחאי", אבל הבעיה הייתה עם ר ל"דיינה אנת'אענה" לחוקים שלו, למנהג.

בהם בסופו של דבר.

## כמה ילדים אתם במשפחה?

פיג'לעאדז, צוחק, חמישה בנים.

## כולם חזנים?

רפאל, שאול, דוד, יצחק ויונתן. היחיד שלא יצא חזן זה יונתן למרות שהוא יודע את כל המנגינות. היתרון של ההליכות הללו כל שבת לבית הכנסת אחר הוא שאפשר היה ללמוד מאבא, את הפיוטים בלי הפרעות בדרך כלל. כיוון שהיינו אורחים אז לא היה נעים לאנשים להתערב בכך שאבא נתן לנו להיות סומכים על ידו, להתנסות ולשיר.

## כולם חרדים?

איך אמרתי "ח'אף מן אללה" - יראי אלוקים.

## אתה מגדיר את עצמך כחרדי?

מה זה "חרדי"? חרד לדבר השם.

## האם חרדי טריפוליטאי יהיה כמו כל חרדי אחר?

אותו דבר, אולי בלבוש הוא יהיה קצת שונה, זה הכל.

תראי, יש אגדה המספרת על שלמה המלך, שהיה חכם מכל אדם, הזמין מכל העמים סביב לתרום את חלקם לבניית בית המקדש. כל עם שלח את הדבר הכי טוב שיש לו, מלוב הובאו חמורים.

(המסורת מספרת שלבית המקדש הביאו מלוב גם את הקטורות: עוד קמארי ואושאק)

לשם מה נצטרכו חמורים? כי הובאו מלבנון ארזים עצומים שהושטו על הנהר או הים והיו צריכים להעלות אותם לירושלים. החמורים הישראליים לא הסכימו לסחוב כי זה גדול וכבד אבל החמורים הלובים, עקשנים גדולים ואין בהם די תבונה כדי להתנגד. אלו כשחם להם נוהגים לרוץ כדי לקרר את עצמם אז קשרו אותם לארזים והניחו עליהם יריעות של פשתן לחמם אותם וכך הם לא הפסיקו לרוץ. ככל שהתאמצו היה להם יותר חם, אם רצו לעצור אותם היה צריך להעיף מעליהם את יריעות הפשתן. חמורים.

בלוב היו גאונים גדולים, רבי שמעון לביא ישב בלוב ושם הוא כתב את "בר יוחאי", אבל הבעיה הייתה עם הציבור שלא היה פתוח לקבל משהו שמעבר ל"דיינה אנת'אענה" לחוקים שלו, למנהג. סבא שלי למשל שימש כמו רב בשכונה שלו, רפאל חיון עדיסה, כולם הכירו אותו, אם היה רואה מישהו שעובד בשבת הוא היה משתגע, כועס עליו ומוכיח אותו אומר לאיש "למה אתה עובד בשבת? בוא שב, אני אכין לך קפה, קח לך סיגריה, תנוח... שבת... " כאילו מבחינתו סיגריה וקפה בשבת זה תענוג ושיש לו חשיבות עצומה. שם בטריפולי היו הולכים לים,

"לצינגיזה", איזה סלע שממנו קפצו לשחות. ויש מאחורי זה הגיון כי כל האיסור בשבת הוא איסור מלאכה.

גם בעולם החרדי, אם יש אירוע אז מביאים כסאות, עובדים, מזיעים אין בעיה עם זה אבל מה שאסור הוא "מלאכה" - מלאכת מחשבת, כדי להבין זאת צריך ללמוד. אז ללחוץ על כפתור זה עבודה? למה זה אסור בשבת? כי אתה יוצר, זו מלאכת מחשבת. לבנות בלוק זו יצירה. זה אסור. בכל מקום יש אנשים שמתרגמים את התורה כמו שהם רוצים. מעטים מאוד למדו שם בלוב הרוב הגדול היה צריך לצאת מהר מאוד כדי להביא פרנסה. הם היו אנשי עבודה בליווי התמימות שלהם הם משכו הלאה, לפעמים פרשו את הדברים כמו קראים. למדו רק את המקרא בלי המשנה, זה ללמוד את המקור בלי ההסבר. זכות גדולה למור אבי שהתעקש שנלמד. הגענו היום למצב כזה שאין חזנים לעדה, אין.

## כן, לפי מה שראיתי, יש מעטים.

אני אומר שאין ואת אומרת ש"מעטים", אין!

להיכנס היום לבית כנסת טריפוליטאי ולעשות תפילה כמו שצריך, לא קיים. תמיד מעורבת איזו ה ש פ ע ה ח י צו נ י ת , ירושלמית או של עדות אחרות, שכבר לא יודעים איך היא חדרה. אחי ניסה לעשות מעשה והוציא סט של שלש קלטות עם נוסח התפילה הלובית. באחת ההילולות בבושאייף ניסינו להפיץ אותן אבל אנשים כמובן לא רצו לשלם. לכן, אם זה לא יופץ בחינם אז הכל יעלם.

כשהוצאנו את הקלטות פנינו לקבל עזרה כספית ממר יצחק תשובה, חשבנו שאם נקבל מימון נוכל





התופעה של סרטים לציבור החרדי וראיתי מודעות שמחפשים ניצבים, שחקנים, עברתי אודישנים לאיזה שש חברות וכולן אמרו שאני לא עובר מסך.

**שש חברות עושות סרטים לקהל החרדי?**  
כן, היו שלש עשרה חברות ועכשיו זה ירד לשתיים.

**איפה הקהל רואה את הסרטים הללו?**  
בבית, בתקליטורי DVD, בהתחלה מכרו בדיסקים למחשב אבל עכשיו יש חנויות לתקליטורים.

**מאיפה הכרת את העולם הזה של הסרטים והשחקנים?**

הייתה לנו טלוויזיה בילדותי, לא ידענו שאסור, ההורים שלי התחרדו רק כשהגעתי לגיל חמש בערך. הייתה לנו בבית טלוויזיה שכל פעם נשרפה לה עוד מנורת מסך שצמצמה את המסך שלה, אז ככל שהתחרדנו המסך הלך וקטן, הלך עד שנעלם לגמרי.

בישיבה, החבר'ה לפעמים היו בסודי סודות הולכים יחד לראות טלוויזיה, מכך הבנתי שזה אסור. משם הם הביאו מטבעות לשון של הגששים ומ"חגיגה בסנוקר" כל מיני ציטוטים שהרב לא וחרה לי למה אין משהו חרדי שבסדר לראות ולקחת ממנו.

**היו השחקנים שהשפיעו עליך במיוחד?**

דמויות מסרטים. היה צ'ארלי צ'אפלין ורבי ג'קוב - לואי דה פינס, ממשפחת פינס - טובג'י ...

יום אחד הציעו לי להיות ניצב בסרט על ילד חולה שצריך להטיס אותו לחו"ל. השחקן הראשי שגילם את האבא של הילד חטף קריזה ונעלם, כל הסט עמד אובד עצות. אברהם גרובייס התקשר אליו והאיש לא עונה, אז החליטו לשנות את התסריט ושהדוד ילווה את הילד, אבל מי יהיה הדוד? אברהם גרובייס קרא לי "שאול, בוא

להפיץ את הקלטות הללו חינם. הוא אמר לנו, כשיהיה מוכן בואו שוב, אז באנו עם הסט הראשון עליו כתוב "בחסות יצחק תשובה", על סמך מה שהבנו כהבטחה השקענו באולפן מקצועי כמו שצריך. הוא שאל אותנו מה המחיר של סט? אמרנו 50 שקלים, הוא הוציא ונתן לנו. רק להגיע אליו עלה לנו כפול.

אבל עכשיו הכל הועלה לרשת האינטרנט ואפשר להוריד בחינם, גם "אור שלום" מכניס הרבה מאוד חומרים בחינם וזה חשוב, כי אחרת לא ישאר כל זכר.

**ספר קצת על קורות חייו.**

התחנתני לראשונה בגיל 17 וכעבור שש שנים התגרשתי, בתקופה זו ניהלתי שלשה מוסדות שהתקדמו יפה, אבל למרות זאת פוטרתי. הכל מידי שמיים. כיוון שהייתי גרוש עם ילד יחיד החלטתי לאפשר לעצמי לחפש כיוון חדש ומקצועי כלבבי. פה ושם הופעתי ובה שילמתי מזונות, יום אחד בבית הכנסת נזדמן לי לפגוש איזה חבר שהציע לי לעשות תכנית רדיו בנושא פיוטים. בפיוטים אני מבין, הכנתי תכנית שיש בה פיוטים ופרפראות וברדיו פיראטי אתה השדרן והטכנאי, הכל לבד. למדתי תוך כדי עבודה ומה שהלהיב אותי זה האפקט המיידי. אתה יוצא מהאולפן תיכף ברחוב אתה מקבל פידבק, זה לא היה פרנסה אבל זה היה כייף גדול. אבל אז היו פשיטות של משרד התקשורת על תחנות הרדיו הרדיו הפיראטי ונוצר צורך להתארגן ולהתמסד, באחת הישיבות משהו המליץ על האחים יהודה ואברהם גרובייס, שני אחים אשכנזים שעשו תכנית על סיפורים חסידיים של הבעל שם טוב. לא הכרתי אותם אבל בזמן ההפסקות, נהגנו לשבת יחד כל אנשי ההפקה, צוחקים שותים קפה ואחד מהחבר'ה שם אמר לי "אהה אתה עושה צחוקים כי אברהם גרובייס נמצא פה...?"

מי זה אברהם גרובייס, נעים מאוד, נעים מאוד, הוא חסיד גור. פתאום הוא שואל אותי "אתה רוצה להציג בסרט?" חצי שנה קודם לכן רק קמה



הנה, אתה תהיה הדוד.”

רעדתי, לא ממש ידעתי מה לעשות, הם לא באו מן התעשייה או הסבירו מה בדיוק צריך לעשות, היו אומרים לך בקיום כלליים ועליך להתארגן לבד על הדמות. איפרו אותי ואמרו לי “סע!” התחלתי לשחק מהבטן, אמרתי לעצמי לדמיין סיטואציה כזאת בחיים שלי ואז בחדרי העריכה שמעתי התלחשויות “הוא משחק, חבל על הזמן.” את העריכות היו עושים להם אז חילונים, באולפנים מקצועיים.

עם הזמן הם למדו לעשות זאת לבד ואני התחברתי אליהם. שש שנים עבדתי בחינם במטרה ללמוד. בינתיים התחנתני שוב ונולדו לי שני ילדים, בלילות הייתי עושה אירועים כדי להתפרנס ובבוקר הייתי יושב באולפן, לומד. היו רואים שאני שם אז לפעמים היו מבקשים ממני למלא מקום של זה ושל ההוא. כך למדתי את כל התחומים, לפעמים הייתי עושה קצת יותר ממה שביקשו, אם הייתי טועה הם היו מלמדים אותי לעשות נכון. תדרכו אותי. למדתי את השפה המקצועית. תאורה, אמרתי לתאורן “אני מוכן להיות הכלב שלך, תן לי הוראות.” סחבתי, הרכבתי ואחר כך אפילו לימדתי את אלו שהיו באים מבית הספר שתאורן צריך כיפה. למה כיפה? כי כדי להזיז את הספוטים הלוהטים צריך משהו ביד אחרת חוטפים כוויה, היו כאלה שהסתובבו עם כיפה אם לא על הראש אז בכיס.

שימשתי אפילו עוזר צלם בערוץ ‘תכלת’. עבדתי על פרויקט צילום בובות במשך שלשה חודשים וזה היה ממש קשה כי אני מעשן. יום צילומים נמשך רצוף שש-שבע שעות. המצאתי פטנט של שני צינורות ארוכים שיצאו מחוץ לחלון, בקצה של אחד היתה סיגריה ומהשני הייתי פולט את העשן. פעם אחת נשאר לי קצת עשן בפה והוא העלה ערפל אל העדשה, הפסיקו את הצילומים כי חשבו שראש המצלמה נשרף.

ישראל, המנהל האישי, הולך ומביא ערימה של עשרות מארזי די וי די, בנושאים שונים ומגוונים. הוא מפזר אותם על השולחן, ושאל מדפדף במהירות ומוציא זוג תקליטורים מתכנית האירוח החדשה. ורסיה חרדית לטברנה של שמעון פרנס: מסביב לשולחן עם שאול חיון. בסוף הראיון הוא נותן לי אותם במתנה.

### בקולנוע שלך יש דמויות נשיות?

אומר לך בצורה הכי בוטה. אין איסור בהלכה לאישה לראות גבר בלי בגדים, כי האיסור הוא “לא תתור” והוא מכוון לגבר, לאישה אין את היצר הזה כמו

שיש לגברים. לכן לנשים מותר לשמוע גברים שרים אבל לגברים אסור לשמוע נשים שרות, כי על הגבר זה משפיע אחרת.

היום, גם לרוב החרדי יש בעיות וכשאני מביא את החומרים שלי אנשים מעדיפים לראות אותם בבית, יחד עם הילדים. ככה שני הצדדים רגועים יותר. הילד ראה משהו ולא הסתובב ברחובות ולהורה יש בקרה על מה הבן שלו נחשף אליו.

עכשיו בקיץ במיוחד, אנשים מפחדים לתת לילדים שלהם להסתובב ברחובות כשבנות מסתובבות כל כך חושפני. גם הרבנים עומדים אובדי עצות מול זה. בקלטות שלנו אין נשים, לפעמים אפילו אנחנו מצלמים ברחוב והצלם עוצר את הצילומים כי עוברת אישה חילונית.

### זה לא חסר לילדים? הם לא שואלים? הרי הדמות המרכזית בחיי ילד היא אישה, האמא שלו.

זה חסר. בטח שזה חסר לילד. אנחנו תמיד מסבירים את ההעדר של האם בכך שמתה או נסעה. פעם אחד הצלמים אמר שבחפירות ארכיאולוגיה בעוד כמה דורות יגידו שמדובר בעולם של גברים בלבד.

אבל מה, יש לי סרט אחד שנקרא “תאמינו או לא”, שמופיעות בו רק נשים והוא מיועד לנשים. חוץ מזה למי בעיקר מיועד כל זה? הרי לנשים אין מה שנקרא “ביטול תורה” וזה נקרא “ביטול תורה” כי במקום ללמוד תורה אנשים יושבים לראות את הסרטים.

### אז מה אתה עושה כאן בעצם, מפתה אנשים ל“ביטול תורה”?

יפה. כמו שאמרו חכמינו “עשה לך רב והסתלק מן הספק” הלכתי לרב אבוחצירה מנהרייה. הוא רב עמוס מאוד שישב איתי חצי שעה, וסיפר לי שכל הפניות בהן הוא מטפל מסיחות דעתו בזמן לימוד תורה כי הוא טרוד במחשבות על הצרות של אנשים. כדי שיוכל להתמקד בלימוד הוא נוהג לראות לפני הלימוד קצת מן “הקצרים” שבקלטות שלי. מערכונים קצרים שקראתי להם “קצרצרים” יש לי שש מאות מערכונים כאלו. הוא הציע לי שאעשה גם קצת תכניות לימוד. אז עשיתי שתי קלטות על דמות נווד שמתהלך לו בתקופת בתלמוד ומספר על תקופת חייו של רבי יהודה הנשיא.

אנשים הולכים ללמוד תורה מתוך שמחה וזה שכרי. אני ליצן במהותי.

אני שואלת את שאול אם עייף מהשיחה, הוא אומר שכן, שהוא כבר מותש, ומותח את שפתיו לחיוך שמבריא ממבטו העייף של האבא לשמונה ילדים, בלי עין הרע, איזה ילד טובב.





# נשים חוקרות וכותבות על טריפוליטניה

מאת: רוזמרי אשל ©

שתיכננו לכתוב על ניסונן וחוויותיהן. לעתים קרובות הן השקיפו על המקומות בהם ביקרו כיעדים אקזוטיים, משונים או מרתקים. חלקן היו מיסיונריות נוצריות אבל אחת או שתיים התאסלמו במהלך מסען. חלקן אימצו תלבושת מקומית להצנעת מטרות נסיעתן בדרכי המדבר. כך למשל רוסיטה פורבס שהתלבשה כבדואית. לאתנוגרף והחוקר הרציני איפשרה התחפושת להתקרב בצנעה אל הקהילה ותרבותה. לחלקן החופש מביתן שבו בחרו היה כמקסם - חופש מההגבלות הרבות בבית, מעבר לגבולות אירופה. הן דמיינו לעצמן מקומות ריקים הנכונים לגילוי וקרקע בתולה שעדיין לא מופתה. לכן למשל רוסיטה פורבס נשאה עמה מגוון מכשירי מיפוי ומדידה מדעי וניוטיה דרך מדבר סהרה בדרכה לישוב קופרה.

רוזיטה פורבס יצאה מבנגאזי ב - 1920 באמצעה את השם המוסלמי חדיג'ה (אשתו הראשונה של הנביא מוחמד). ליווה אותה המצרי אחמד חסנין כחוקר/ שותף במטרה לגלות את העיר האסורה "קופרה" שהיתה במקום מסתורי דרומית מזרחית לקירינאיקה על נתיב השיירות העתיק והפכה בסוף המאה ה- 19 למרכז המסדר הפוליטי הדתי של הסנוסים. נווה המדבר היה מאובטח ושומר היטב והכניסה אליו לא הייתה מובנת מאליה. לכן יצאו רוסיטה ובני לווייתה מג'בביה בסתר הלילה למסע שלקח כחודשיים.

יומן מסעה וציוד המיפוי והמדידה שנשאה פורבס

"המסע המושלם לא יגמר לעולם. המטרה נמצאת תמיד אחרי הנהר הבא ומעבר לרכס ההר שממול. תמיד יותר מסלול אחד נוסף שיש לעקוב אחריו או תעתועי מיראג' חדש המפתה לחקור" (רוזיטה פורבס, 1925).

רבות נכתב על הגברים שנסעו לאפריקה לחקור את מדבריות הסהרה. בד"כ הם יצאו מטריפולי או מבנגזי בטריפוליטניה כמלווים של שיירות גמלים שחצו את המדבר, תיעדו את מסעיהם ואנשים שפגשו. ידוע פחות כי חלקן היו נשים שנסעו לאפריקה במאה ה- 19. ביניהן ההולנדית ההרפתקנית אלכסנדרינה טינה ( 1835-1869) שנסעה לצפון אפריקה. מגיל 19 כבר הייתה רוכבת סוסים מיומנת, דברה שפות רבות ובהן ערבית.

מסעות כאלה היו לעתים קרובות מלאי סיכונים אולם אלכסנדרינה לא נרתעה. בינואר 1869 היא יצאה לדרך מטריפולי כשהיא מארגנת שיירה של 70 גמלים ו-50 אנשים. כוונתה הייתה להגיע אל אגם צ'אד ומשם דרך ודאי אל מחוזות דארפור וקורדופאן במערב סודאן עד לאזורי הנילוס העליון. במורזוק פגשה חוקר גרמני גוסטב נכטיגל, עמו התכוונה לחצות את המדבר. כיוון שנכטיגל התחיל בהרי הטיבסטי, היא החליטה לצאת דרומה בעצמה. בדרך ממורזוק לג'אט נרצחה יחד עם שני הולנדים שהיו יחד עמה בשיירה.

נשים בודדות רבות ביקרו באפריקה כתיירות

מעידים על הרפתקאותיה. היא הייתה אישה אירופאית ראשונה שהעיזה לצאת ולחקור אזור שקודם לכן נחקר רק על ידי החוקר הגרמני גרהרד רולפס, שאירגן לשם משלחת בשנים 1873/74. בספרה "קופרה - הסוד של הסהרה" היא תיעדה את המסע בתמונות רבות ובתיאורים חיים של אנשים שפגשה, כפרים ונאות המדבר דרכם עברה וכו'.

קופרה לא אכזבה אותה - פורבס תיארה את השקיעות הקסומות בערוצי הוואדיות עם צבעיה השונים, את הגבעות שנצבעו בארגמן ובסגול. את החולות, את כפות התמרים בצבע האזמرد, את צבע הספיר של האגם - וריחוקו. בראש הצוק היה הכפר טאג', המרכז הסודי והמטה הקדוש של מסדר הסנוסים. רוסיטה פורבס הייתה האישה הראשונה הלא מוסלמית שנכנסה לשם. הסנוסים דווקא קבלוה בברכה והיא ביקרה בבתיהם של הסעידיים: מבנים גדולים ומורכבים עם מבוך חצרות בשולי הצוק. אדמות נווה המדבר מעובדות בקפידה עם חלקות של חיטה, שעורה, ירקות כדלעת, צנון, ובצל ופירות כתמרים, ענבים, לימונים שקדים, תאנים, אפרסקים מלונים ופרחי ורדים שסיפקו ריח לתמציות התה.

מסעותיה אלה נותנים חומר לתיאורי הרפתקאות מסתוריות המחכות לגילוי. הסכנות והציפיות מספרות על ריגוש רב לצד הסיבולת של המאמץ הגופני בנסיעה דרך המדבר - סופות חול, חום לוחט, הצמא והשטח העוין. לעיתים הן הותקפו או נשדדו, נכלאו וראו שלדי נוסעים קודמים שהלכו והתייבשו בעמקי דיונות החול.

כמה מהנשים נסעו בחברותא עם אחרות. בודדות נהנו ממסע בודד כברברה טוי, שאהבה לצאת לבדה והלכה פעמיים ללוב - דרך טנג'יר לבגדד דרך לוב אחרי מסעה בלנדורבר מתוניס דרך טריפולי והסהרה עד אתיופיה, למרות שליטתה הדלה בערבית. היא כתבה ספרים רבים של מסעותיה אלה.

חלק מהנשים המטיילות גם נשארו לזמן מה בטריפולי במטרה להכיר את העם והמדינה כמו מייבל לומיס טוד שהגיעה לטריפולי עם בעלה האסטרונום במשלחת לואל שלמדה על ליקויי החמה שתועדו בטריפולי בשנת 1900 ובשנת 1905 (אותם תיארה בספרה "טריפולי המסתורית"). חלקן כאלכסנדריינה טינה ואוולין קובולד, למדו לדבר ערבית בעוד שרוסיטה פורבס למדה ערבית באנגליה עוד לפני שיצאה למסעה.

אגנס ניוטון קית ובעלה נשארו במדינה למשך 8 שנים. הארי שימש יועץ יערנות של האו"ם מאמצע 1950 והרבה בנסיעות ברחבי הארץ על הלנדורבר.



למעלה: 1869, המשלחת של אלכסנדרין טין בביקור בלוב. באמצע: 1912, את'ל בראון על הרכבה הראשונה בלוב למטה: משמאל - מייבל לומיס טוד מימין - לידי אוולין

**למעלה: 1920, רוזיטה פורבס בלבוש בדווי בלוב  
למטה: אלכסנדרין טין רכובה על סוס**

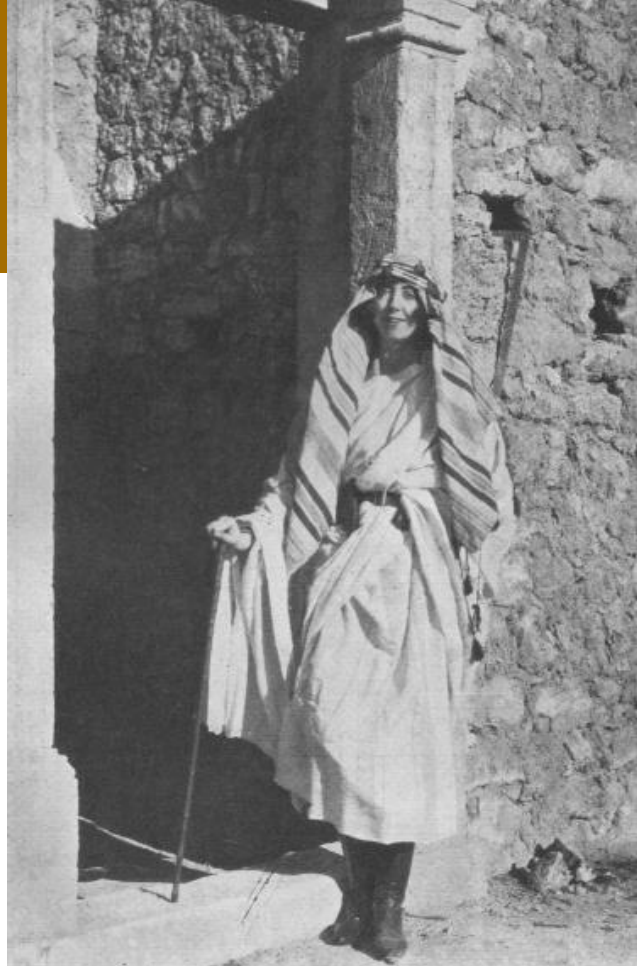
איך הגיעו התיירות לטריפוליטניה? חלקן בדרך היבשה מתוניסיה או ממצרים. אחרות בספינה. לכן כללו גם את תיאורי רשמיהן הראשונים, ההתרגשות, הרעש והחום ו"התמונה של היופי הנדיר". כמטיילים רבים הן בחנו את השוק וחנויות הסוחרים היהודים והערבים ברחוב הצורפים ובעלי המלאכה היהודים והעריצו את עבודתם המורכבת בכסף ובהב. נשים התקרבו לעתים אל הצורפים הלהוטים למסור להן פרטים רבים על החיים בעירם בסוף המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20.

אתל בראון ביקרה את הטירה המרשימה ואת המושל גריוני ונלקחה לראות את חדר הארכיון. היא תיארה את ערימות המסמכים וכתבי היד שכיסו את הרצפה והגיעו עד התקרה. שקים מלאים בחומר כתוב המחכה להילקח ולהרס - אוצרות ודאיים בערבית, טורקית והצברות של מאות בשנים.

היכן הן גרו? חלקן חנו באוהלי השיירות - אחרות נשארו בערים ובבתי מנוחה של הממשלה, חלקן בבתי מלון. מעטות ארחו בבתים פרטיים. אגנס קית' שכרה בית בשכונה סמוך לטריפולי. רבים הוקסמו משיירות הגמלים והנסיעה דרך אפריקה. רוסיטה פורבס הצטרפה באחד ממסעיה לקופרה ומיבל לומיס טוד סיפרה: "שנים רבות הייתה טריפולי כמעט מונופול לסחר השירות. העיר הפכה למכה של הים התיכון ומוצא לשירות ארוכות של גמלים שזרמו ממעמקי המדבר בנושאם שנהב ואבקת זהב, נוצות יען וגומי, עור מצופה שעווה, לפעמים מחצלות וחינה. בד"כ נמשך המסע של שיירה שלושה עד ארבעה חודשים ויותר. בחוזרם לפני שמלאה השנה ליציאתן, נשאו הגמלים בדים מודפסים ממנצ'סטר, תה, סוכר וסחורות אחרות".

קופרה שכנה על מסלול השירות המסורתי מבנגאזי לאודאי. אבל כאשר רוסיטה פורבס הייתה שם, תנועת השיירות כבר פחתה בהרבה.

אחד משיאי הביקור לנשים המסיירות הייתה הקהילה היהודית בטריפולי. הן שותפו בחגיגות משפחה ובחגי היהודים שתוארו על ידי לומיס טוד. מפגשים אלה היו לעתים חוויות בלתי נשכחות כאשר ההזמנה לחתונה היה האירוע המרגש ביותר. נשים לבשו שמלות רקומות צבעוניות, עירבובי בד צבעוני עטוף בברכאן של משי לבן, כפי שצפתה אתל בראון בתחילת המאה ה-20. היא תיארה גם בילוי של יום בבית המשפט שקיים דיון על כמה מקרים בהם רבנים שפטו ריב אישי בין גבר, שתי נשותיו והאמא הגיסה. אחרים פגשו את הרבנים המלומדים בטריפולי והתרשמו מהידע העצום שלהם. כמה נוסעות חקרו לעומק את החיים והמנהגים ביקורן ברובע היהודי של טריפולי. שם צפו בהכנות לקראת השבת, ראו נשים מדליקות את נרות הזכוכית בכניסה לבית הכנסת, הלכו לבית הכנסת בשבת, ביקרו בבתי היהודיים ותיארו את הלבוש בימי חול ושבת. הן צפו במקוננות ששרו ויללו בהלויות ואת מזמורן הנוגה לנפטר. הן ביקרו



**10 ש"ח**

**הגדה של פסח**

כולל תרגום מלא לערבית, שירי החג ותמונות רבות, עיצוב חדש.



**50 ש"ח**

**מלכי חייל**  
תולדות כ 250  
מרבני הקהילה  
ה 400 השנים  
האחרונות



**מה  
ניתן  
לרכוש**

**ב"אור שלום"**

**טל' 03-6588111**



רוזטה פורבס הוזמנה בקופרה לסעודה מפוארת שכללה מנת טלה, רטבים שונים, ביצים עלומות על צלחות כסף, מנות רבות של ירקות, מיצים וקפה. בהיותה בקופרה בחנה רוסיטה פורבס את הסביבה ותיארה ארוחה שהוגשה על ידי עבדים על קערות עם ממתקים בצבעים שונים שעוטרו בשקדים שהונחו על מגשי כסף משובץ, צלחות וקערות עם תמרים בחלב חם ומתוק, קרם בטעם מנטה מקוסקוס מתוק וקוסקוס צימוקים, סוכר, לחם דק מטוגן פריך שנאכל חם עם סוכר.

רבות מהן גם השתתפו בחתונות ערביות ותיעדו במפורט את הבגדים, המנהגים והמזון בטקסים השונים.

לרבות מהנשים המטיילות הייתה השקפה רומנטית אל הערבים והמדינות בהן ביקרו, או שראו אותן דרך העדשות הסטריאוטיפיות של הדעות הקדומות. כמה מהן אף התאסלמו כמו לידי אוולין קובולד (1867-1965), אצילה סקוטית שבילתה חורפים בצפון אפריקה עם משפחתה ולמדה ערבית. היא נסעה ללוב ולמצרים בלוי של אישה ב-1911. היא הפכה מוסלמית, עלתה לרגל לחאג' במכה בגיל 65 - והייתה האישה הבריטית המוסלמית הראשונה שעשתה זאת.

חלק מהנשים היו חוקרות רציניות. לעתים קרובות הן כתבו יומנים בהם תיארו את נסיעותיהן, חלקן כתבו ספרים עם איורים כמו אנגס ניוטון קית, ששירטטה סצינות רבות ומפה של מסעותיה. אלכסנדרנה טינה רשמה חומר יקר ערך הקשור לאקלים, לגיאולוגיה, לבעלי החיים והצמחים והכינה סדרה של ציורים בוטניים שהתפרסמו מאוחר יותר בספר *Tinneanae Plantae*

מטיילות אחרות לא חזרו ונשאו לחיות בצפון אפריקה כמו איזבל אברטהרדט 1877-1904. חלקן כ אלכסנדרה טינה מתו בדרכן. רוסיטה פורבס כתבה על מסעה ובשונה לאנגליה וקיבלה מלגה כאחות הכרה מהחברה הגיאוגרפית המלכותית בלונדון על עבודתה. מסעותיהן דרך המדבר היו לעתים קרובות בשיירות ונשאו סיכונים. הם לקחו חודשים רבים כדי להגיע ליעד. לעיתים קרובות הותקפו השירות כמו זו של רוסיטה פורבס והזרים שהיו עמה והוצאו להורג כמו אלכסנדרנה טינה

בקהילות יהודיות אחרות כולל בגאריאן ואמרוס, שם צפו בעבודת הנפחים ובררו לעצמן את מנהגי היהודים שעשו עליהם רושם עצום: "יהודי טריפולי אנשים מדהימים. הם שומרים על שלמות המסורת והטכסים הדתיים המקומיים שעברו מדור לדור במשך מאות בשנים, ועל נהגי הסיוע ההדדי והעזרה " (אתל בראון)

אחת הנשים הראשונות בטריפולי היתה מיס טולי. למרות שלגביה כמעט לא ידוע דבר - מכתביה הם מקור היסטורי חשוב על טריפוליטיניה. היא הגיע כדי להיות עם אחיה הקונסול הבריטי וכתבה סדרה חיה של מכתבים הנותנת רקע לחיים בטריפולי במאה ה-18. מיס טולי בראון הותירה זיכרונות נעימים רבים בין אנשי טריפולי בספרה על המקום ואנשיו. ספר מכתביה פורסם ב-1816, אך נוסע בשנים האחרונות נדהם לגלות כי אנשים עדיין זוכרים ומדברים עליה כאילו היא ידידה ותיקה, שעזבה רק לאחרונה את עירם. נסיעות ברחבי הארץ נתנו להן הזדמנות רבה לראות את החקלאות המשגשגת, עצי הזית, התאנה, התפוזים והלימונים והקציר. הן לקחו חלק בחגיגות ובמשתאות ותיארו מאכלים שאכלו. מסתורי מיס טולי עליה ידוע מעט מאוד חוץ מהעובדה שהייתה אחותו או אחות גיסתו של הקונסול הבריטי שהוזמן יום אחד למשתה בארמון נסיכה של מקומית. מיס טולי תיארה את האירועים בארמון המלוכה. שולחנות ארוכים ונמוכים עם מגוון רחב של מאכלים, בשרים ועופות עשויים בדרכים שונות. האורחים לקחו לעצמם בצורה חופשית מזונות מהמגוון העצום של המאכלים השונים שהופיעו זה אחרי זה. למעט כמה כפות לא היה סכו"ם ולא סכינים או מזלגות. לאחר הבשרים הוגשו פירות טריים, ממתקים ומעדנים. טעימים במיוחד היו עוגות התמרים מתמרים טריים מאזור הפיזאן בדרום טריפוליטיניה מהם הוצאו הגרעינים והם נלחצו לצורה של כיכר - קינוח שמיס טולי תיארה כנשמר טעים ורענן למשך כשנה. המשרתים הביאו סבון עגול ומגבות רקומות בזהב לריענון האורחים. המשקאות כללו גלידות בטעמים שונים חלקם עם מיץ רימונים, אחרים מיץ צימוקים מבושל או מיץ תפוזים. הם הושמו בכדים ובכוסות גבוהות שהוצבו סביב לשולחן.



40 ₪

**ערב מספרי סיפורים**  
כולל מערכונים וקטעי שירה.  
DVD כפול !!



30 ₪

**באשמורת הבוקר**  
המופע המרהיב לימי הסליחות.  
DVD ו CD לשמיעה



30 ₪

**בחזרה ללוב**  
ביקור שליח אור  
שלום בלוב בשנת  
2004 בטריפולי,  
בנגאזי, כומס,  
גריאן ויפרן

שנרצחה יחד עם שני החברים לווייתה.

המדבר פעל את קסמיו על הגברים והנשים כאחד. כפי שמייבל לומיס טוד תיארה: "נהדר באכזריות, חסר רחמים ביופיו, מרתק, מחריד, אוזק בשרשרות.. אבל רעי, נצחי ועדיין."

חלקן נסעו דרכו או הצטרפו אל שיירות הגמלים כרוסיטה פורבס, אלכסנדרנה טינה וגרייס סיטון, או נסעו בג'יפ הלנדובר כברברה טוי. חלקן נסעו בכרכרה דרך טריפולי וברכבים לעיירות בסביבה, ביקרו בנאות המדבר, במאהלי הבדואים, בקברים ובשווקים.

לעתים קרובות טריפוליטניה לא הייתה מדינה יחידה בה סיירו וחקרו. גרייס סיטון המשיכה לסיין, ליפן, לוייטנאם. היא רכבה על פיל בספארי מאורגן של ציד נמרים בהודו. רוסיטה פורבס נסעה לפרס, לרוסיה, לדרום אמריקה ולמקומות אחרים. ברברה טוי עדיין נסעה בשנות ה-80 לחייה. היא חיה באוקספורד שבאנגליה ובשנת 1990 הכתיבה את ספרי מסעותיה. אגנס ניוטון קית טיילה במדבר לוב בג'יפ הלנדובר. ציורי קית' על סצינות במדבר נתנו לרבים חיים כפי שציירה אנשים ומקומות בהם עברה במסעותיה.

נוסעות כאגנס ניוטון קית הגיעו אחרי מלחמת העולם השנייה וחוו את הארץ המשתנה. נינה קונסואלו אפטון הגיעה לטריפולי במסגרת המינהל הבריטי והגישה את כתב העצמאות בחסות משרד החוץ. היא פגשה את סולימאן, לאומני לובי בביקורו באנגליה והוא הציע להיות מדריכה בסיורה בלוב. בביקורה במוזאון ליביקו שהופעל על ידי הגיאולוג האיטלקי ד"ר צ'זארה קייסה, היא נתקלה בקמעות, במסכות מקליפות ביצים עם חרוטות בעברית ונלקחה פעם אחת לבית הספר של ילדי היהודים. בעוד שבתחילת המאה ה-20 תיארה אתל בראון דיון בבית הדין היהודי של טריפולי, ביקורה של נינה אפטון היה אחרי שיהודים רבים עזבו לישראל. אפטון השתתפה במשפטי מוסלמים ושמעה כמה מקרים הנוגעים לכבוד המשפחה, לסכסוכי נדונייה ומקרים אחרים.

מעט מאוד נשים מטיילות נכנסו אחרי מסעותיהן

אל הפוליטיקה של המדינות בהן ביקרו, למרות שרוסיטה פורבס נסעה דרך אתיופיה לחרטום ולקהיר ועבדה במודיעין הבריטי בדמשק בשנת 1920. מסעותיה של נינה אפטון עלו בקנה אחד עם עצמאותה הקרובה של לוב והמעבר לשלטון עצמאי כשזרים רבים ואזרחים איטלקים עוזבים. המדריך שלה היה לאומן לובי ממנו הפיקה תובנות רבות.

דורותי דסנה הייתה בת 17 כשהגיעה במפתיע לטריפולי תחת השלטון האיטלקי והחליטה להישאר עם דודה, האפטורפוס המשפטי היחיד שלה. ג'ורג' דודה שהה בלוב עם הטייסת הלבנה, חברה פרטית של קציני צבא לשעבר שנועדה להפסיק את הברחות הסמים וסחר העבדים שעברו דרך לוב במאה ה-20. הם פעלו ככוח סיור פרטי של מתנדבים, לאורך הגבול המערבי של לוב. היו להם שתי תחנות: אחת בבירקאת 150 ק"מ דרומית מע' דאמס עליה פיקד דודה של דורותי, והשניה הייתה בתפוס. הטייסת הלבנה נתנה את שמה הלבן וכל חברה שהיו בני לאומים רבים לבשו לבן. הם היו אנגלים, אוסטרלים, ערבים, ספרדים, צרפתים, טוארגים ועוד. יומיים לאחר שהגיעה לטריפולי דורותי חמושה באקדח ברטה קולט החלה לעשות את דרכה דרומה על גבי גמל והגיעה בדרכי המדבר עד בירקאת בליווי חלק מחברי טייסת.

התיאור הנ"ל הנשמע דמיוני ואולי לא קרה, אבל אינספור אנשים שקראו את הספר ניסו לגלות את האמת על הסיפור. מי הייתה דורותי דסנה? נראה כי השם דורותי של מחבר הספר על הטייסת הלבנה היה שם העט של הסופר בעל השם האחר. הפרטים שבו על המסעות במדבר כולל המפה, הם מציאותיים עד מאוד וכרבים חושבים שזה היה אוטוביוגרפי אמיתי.

מחקרים מודרניים בוחנים חלק מאותם נוסעו במאה ה-20 על רקע האימפריה הבריטית הקולוניאלית ששלטה באפריקה. הם רצו לגלות את ה"אי שם" ה"חדש", בו הנוסע יכול להיות החלוץ, ההרפתקן הגבור. אותם גיבורים חזרו לאנגליה עם סיפורי אגדה על המקומות האקזוטיים שראו במסעיהם. אבל אלה לא היו רק נשים אנגליות שיצאו לנסיעות כאלה. רוב הנשים

המשך מעמוד 28



**שפתי רננות**  
ערכת לימוד  
ללחני ספר  
הסליחות של  
יהודי לוב-  
שפתי רננות  
הכולל חוברת  
ותקליטור בקולו  
של רפאל חיון.



**היהודים בלוב בין אדריס לגדאפי**  
1948 - 1970  
עדות מרטיטוריה בת-זמננו



**מה עוד ניתן לרכוש ב"אור שלום" סלי 03-6588111**

# מהנעשה ב "אור שלום"



## לוח השנה הייחודי לקהילת יהודי לוב

בהוצאת מרכז "אור שלום", תשע"ב

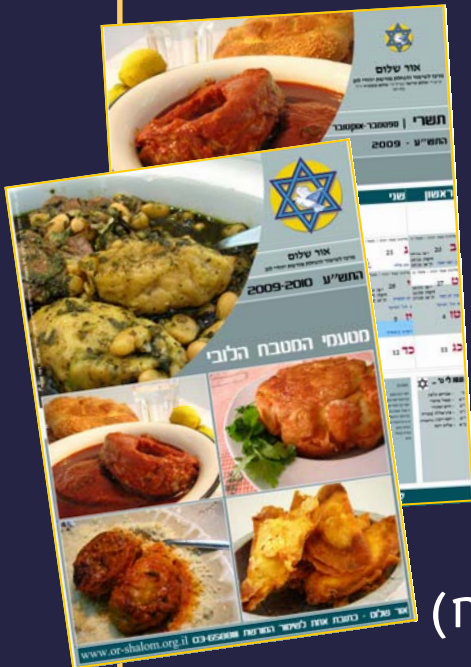
**שנה אחת עשרה !!**

- לוח השנה הייחודי של מרכז "אור שלום" לקהילת יהודי לוב.
- מכיל את מועדי וחגי ישראל ומאורעות ייחודיים לקהילת יהודי לוב.
- מועדי פטירת רבנים.
- פתגמים.
- מתכונים של מבחר תבשילים ומאפים.

נושא הלוח השנה - "מטעמי המטבח הלובי".

להשיג במרכז "אור שלום" - 03-6588111

מחיר **15** ש"ח ליח' (לא כולל דמי משלוח)



## מבצע חברים חדשים במרכז "אור שלום" צובר תאוצה

עשרות חידשו את המנוי שלהם לאחר נתק של שנים. גם אתם מוזמנים לחתום על חברות לשנה ולקבל:

- 6 גיליונות + 1 בונוס של העיתון של הקהילה "עאדא", מלאי עניין ותוכן בדיוור ישרי
- לוח שנה ייחודי ומרהיב בראש השנה תשע"ב
- 6 גיליונות "עאדא" של השנה החולפת !
- הנחות על פרסומים ואירועים של המרכז
- עדכונים לדואר האלקטרוני (לא להשיג בכך) על אירועים ופעילויות הרבה לפני כולם !!

והכל במחיר **100** ₪ בלבד !!!

למעוניינים-

בא לשלוח צ'ק לפקודת "אור שלום" לכתובת: "אור שלום", ת.ד. 297. בת-ים



## אלון בכות

+יום נלחמו בי

**50** ₪

ספר התפילות והקינות המלא לט באב בצרוף תקליטור עם לחני הקינות בקולו של החזן משה מכלוף.



## שבת מלכתא

תקליטור עם זמירות שבת עם פיוטי וניגוני שולחן שבת בקולו של אילן זוארץ .

**30** ₪



מחשב, מעבד תמלילים ואפשר בשנייה לתקן) איתור מראי מקומות, עריכה גרפית, הבאה לדפוס, ודפוס !!!

כ"כ הרבה, מסע ארוך ומייגע.

אבל הפועלים לא עצלים, ויש הרבה רצון טוב, אבל חסרים אמצעים, כספיים כמובן.

לכן אנו פונים כאן, מעל במה זו, וקוראים (סוג של אמירה, לא בקשה) לכל משפחות לביא לדורותיהם בפרט ולכל הקהילה הלוברית, בארץ ובעולם, להצטרף למפעל החשוב הזה.

יש לנו הפעם מטרה נעלה באמת, שיש בה, מלבד החשיבות שבהוצאה לאור של ספר זה או אחר משל רבותינו, סוג של הוקרת תודה, הכרת הטוב והזמנות להשיב לדמות שהעמידה את הקהילה שלנו על רגליה בתקופה מהקשות שידעה, כגמולה.

אנו קוראים לכולם להצטרף למסע, לתרום ולהתרים כדי שהפרויקט הנכבד יתבצע על הצד הטוב והאיכותי ביותר.

הנוסעות תיארו בספריהן מסכת של הרפתקנות ורברבנות. מעטות מאד מהן צללו לתוך חיי התושבים. למרות זאת, רוסיטה פורבס שהמשיכה "להתלבש" כבדואית, נשארה אנגלייה.

איך הן ראו את טריפוליטניה? מי נשאר מעבר לתקופה ולזמן לחוות את עומק המסע שלהן עם הבנה של המדינה, תרבותה ומנהגיה. אלה שעברו למקומות אחרים אומנם צברו ידע שטחי על המדינה. ספרי המכתבים שלהן מביאים לעתים קרובות מבט טרי על מדינה שצצה בחייהם של החוקרות ההרפתקניות.

ביבליוגרפיה:

**Miss Tully 18th century** Letters written during a ten years' residence at the court of Tripoli (London: H. Colburn, 1819)

**Alexandrine Tinné 1835-1869** Heroine of the White Nile; Or, What a Woman Did and Dared. A Sketch of the Remarkable Travels and Experiences of Miss Alexandrine Tinné, William Wells (New York: Carlton and Lanahan 1871)

**Lady Evelyn Cobbold 1867-1965** Wayfarers in the Libyan Desert (New York:Putnam 1912)

גבאי בתי כנסת, בידיכם להלהיב את הציבור ולדחוק בו להיות שותף, לאסוף את הכספים ולהעביר אלינו.

במקרה הזה, לא יזיק לבתי הכנסת לתת גם מקופתם, החלפת נברשות או ציפוי קירות באבן ירושלמית, פעולות חשובות ככל שיהיו, יחכו קצת, כרגע יש משימה חשובה יותר.

כל אחד ואחת, מי בעל יכולת רבה ומי פחות, היו שותפים, הכניסו יד לכיס והוציאו, איש איש כפי יכולתו.

נצלו הזדמנות זו לקיים סוג של מצווה לא כתובה אבל בהחלט חשובה.

הבה נראה לכולם שאנחנו יודעים לעשות (גם) דברים גדולים שכאלה ולא רק דברים שבגדר "לחם ושעשועים".

פרטים על איך ניתן ואיפה נא קראו במודעה בעמודים הפנימיים.

בנעטיה פדהצור

**Grace Thompson-Seton 1872-1959 A** Woman Tenderfoot in Egypt (New York: Dodd Mead & Co. 1923)

**Rosita Forbes 1890-1967** The Secret of the Sahara: Kufara (London: Cassel 1921)

**Mabel Loomis Todd 1865-1932** Tripoli the Mysterious (Boston: Small Maynard & Co 1912)

**Ethel Braun beginning 20th century** The New Tripoli And What I saw in the Hinterland (London: Unwin 1914)

**Nina Consuelo Epton** Oasis Kingdom: The Libyan Story (London: Jarrolds 1952)

**Barbara Toy 1890-2001** A Fool on Wheels: Tangier to Baghdad ( London: John Murray 1955)

A Fool in the Desert, 1956: Journeys in Libya ( London: John Murray 1956)

**Dorothy Desana** The White Squadron (London: Robert Hale 1961)

**Agnes Newton Keith** 1901-1982 Children of Allah (London: Michael Joseph 1965)



**מסעי בארץ לוב**  
ספר המסעות של הפרופ' שלוש שביקר בלוב בשנת 1906. שני ספרים בכריכה אחת

40 ₪



**מסעי בארץ לוב**  
ספר המסעות של הפרופ' שלוש שביקר בלוב בשנת 1906. שני ספרים בכריכה אחת

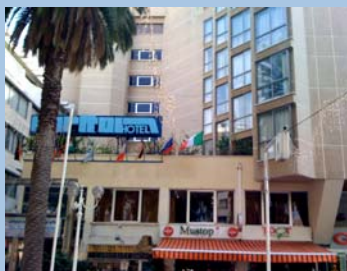
10 ₪

**שירו לנו משיר ציון**  
שירה עברית פרי עטם של תלמידים, נערים ונערות, בלוב בשנים 1920-1950.



**מה עוד ניתן לרכוש ב"אור שלום" סלי 03-6588111**

# שבת סליחות ופיוטים בנוסה יהדות לוב



## מלון קרלטון המחודש, נהרייה

בימים חמישי-שישי-שבת, טז'-יח' אלול תשע"א (15-17/9)  
פרשת "כי תבוא"

בהשתתפות מיטב הפייטנים המהוללים של העדה:

כלימו דוס, ד"ר יצחק בן גד, יעקב עטיה, האחים חיון ועוד

כולל:

הסעה מאורגנת מנתניה, טיול בקברות צדיקים.  
ערב "עת שערי רצון" עם מיטב הפייטנים.

ניגונים מבית אבא, סליחות ופיוטים שיצולמו לטלוויזיה, כולל ארוחת ערב ברביקו.  
ביום שישי בצהריים: טברנה אותנטית כולל כיבוד ושירה "טועמיה חיים זכו"  
שבת: תפילות חגיגיות, ארוחת ערב ועונג שבת, סליחות "שפתי רננות", רבי שיח בנושאים שונים.

עלות חדר זוגי : 2,000 ש"ח כולל נסיעות, השתתפות בטיולים, וכיבוד מיוחד.

לפרטים: יעקב ברנס 054-2043033

**הראשונה בחינה יהודית אנושי**

טקס חינה טריפוליטאי, עם תלבושות מסורתיות מרהיבות. חתן וכלה, בר/בת מצווה.

050-5803393  
09-8333906

**בחזרה למקורות**

טקס החינה • הלבשת כלה וחתן  
וכל בני המשפחה • לטקס החינה  
טקס החינה והדלקת נרות לבר מצווה

ניסים לחמיש 052-3606054  
גיטה 050-7341715 09-8828479

**תהילים טוב להודות**

ספר תהילים עם פירוש של ר' יעקב רקח זצ"ל באותיות גדולות וברורות.

30 ₪

**קולו של יעקב**

פירושם וחידושים על חמשת חומשי התורה פרי עטו של ר' יעקב רקח זצ"ל.

20 ₪

**קולו של יעקב פירושם וחידושים על חמשת חומשי התורה פרי עטו של ר' יעקב רקח זצ"ל.**

**לוב**

70 ₪

הספר המקיף והמלא אודות יהודי לוב שיצא לאחרונה בהוצאת מכון בן-צבי.

### מירו זנזורי ז"ל



לצערנו הרב, בחודשים האחרונים, אנחנו חווים את הסתלקותם של רבים וטובים מבני הקהילה, דמויות שליוו אותנו במשך שנים, חלקן מבוגרות ושבעות שנים וחלקן טרם זמנם.

בפתאומיות הורסת נפרדנו לפני פחות מחודש מהגבאי היקר, איש שכולו עשייה למען בית הכנסת, מירו (מאיר) זנזורי ז"ל. איש חייכן, שנון, חד ויודע לעמוד על שלו, גומל חסדים וכמה שיותר בסתר.

שימש במשך שנים רבות גבאי של בית הכנסת "אוהל ששון" בבתי-ים, החזיק ביד רמה את בית הכנסת, הקפיד והשתדל לא לסטות ימין ולא לשמאל בכל הקשור במנהגים ומסורות, גם כשלא מעט מהמתפללים של בית הכנסת לא נמנו עם בני הקהילה.

בית הכנסת היה ביתו השני, ובתקופות מסוימות (בזמן הבנייה) אולי אפילו הראשון. מירו, היה מבני של ר' יהודה זנזורי זצ"ל, ששימש ברבנות בקהילת מצראתה, מוהל עם היסטוריית מילה גדולה ומכובדת.

גם אחיו של מירו, שיחיו, משמשים בגבאות, באשדוד ובשדה עוזיה.

השיב נשמתו לבורא בזמן שהמתין לתפילת מנחה חד עם קהל המתפללים.

אזכרת השלושים תתקיים ביום א', ז' אב (7.8.11) יהי זכרו ברוך

במלאת 11 חודשים למות יקרנו **חיון (ליאונג) יהודה ז"ל** יליד בנגאזי



תערך אזכרה בביתו שבאבן יהודה ביום א', ד' חשוון תשע"ב

על מועד מדויק של שעת האזכרה בבית העלמין יש להתקשר במהלך חודש אלול לטל' 09-8998024

### מיכאל רוקח ז"ל



בני, בעלי, אבינו, סבינו, אחינו וגיסנו היקר.

יקר שלנו שנתיים עברו ואנחנו לא מאמינים. כורסת הטלוויזיה שלך נותרה מיוממת, וכל מה שנשאר הן התמונות עם פניך המחיכות. איש יקר ואהוב על כולם.

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ו', י"ב אב תשע"א (12.8.11) בבית העלמין בהרצליה בשעה 14:00 ת.נ.צ.ב.ה

במלאת תשע שנים לפטירת אמנו, אחותנו וסבתנו היקרה **לולי בן-אטיה ז"ל** בת זעטובה ז"ל



נקיים אזכרה לזכרה ביום א', י"ג אלול תשע"א (11.9.11) בביתה, רח' רוטשילד 53, בת-ים בשעת מנחה וערבית.

במלאת 11 חודשים לפטירת בעלי, אבינו וסבנו היקר **ססי (מולו) חודז ז"ל** בן עליזה וציון ז"ל



תתקיים אזכרה לזכרו ביום ה', י"א אב תשע"א (11.8.11) בביתו, הפלמ"ח 3, עמידר, בת-ים בשעה 19:00

לעילוי נשמת מרת **לולי לחמיש ז"ל** נפטרה בשבת קודש, ל' תמוז התשע"א.



דור הולך ונעלם ואיתו אישה יקרה ואהובה, שהותרה אחריה רושם של יוקרה וצדיקות של הדור הקודם. לולי לחמיש ז"ל הייתה ידועה ביכולתה להוריד צלילות בראש-חודש לאור הירח ובתפילותיה הפשוטות שנאמרו מלב טהור, ושבקעו שערי שמיים. רבים הם האנשים שראו ישועות מתפילותיה. "מתי ידעו מעשי למעשי אבותיי" - דור פשוט שעבד את ה' מתוך שמחה אמיתית, שנזכה גם אנחנו. אמא/ סבתא יקרה, חסר לנו החיוך האהוב והתומך, הברכה להצלחה והעידוד בכל שלב.

מהבנים, הנכדים, הנינים והאחות.

### בחייהם ובמותם לא נפרדו

ניחומים למשפחות גניש וסעדה, עם מותם, תוך שנה, של **יהודית וסאסי גניש ז"ל**, לאחר ששכלו את בנם **שי שלום גניש ז"ל**



ולא תוסיפו לדאבה עוד

חותם בכאב, **דוד סעדה, נתניה**

### אור שלום

משתתפים בצער ובאבל ידידינו במות יקריהם

- יוסי רובין, תל אביב
- במות האם **גיטה ע"ה**
- ניסים לחמיש, נתניה
- במות האם **לולי ע"ה**
- משפ' **זנזורי**, בת-ים
- במות האב, **מירו ע"ה**

מן השמיים תנוחמו



אור שלום



# שאו זימרה

ד : • :

## חגיגת פיוט ע"פ מסורת קהילת יהודי לוב



מסורת שירת הקודש של יהודי לוב נחשפת במופע מיוחד המשלב פייטנים מהדור החדש של קהילת יהודי לוב ואנסמבל נגנים חובילים במוסיקה האתנית בישראל.

יום ג', ל' אב, 30.8.11 בשעה 20:00  
היכל התרבות, סטרומה 1, בת-ים

בהשתתפות:

**רפאל ויצחק חיון, אסי מימון - פייטנים**

**יניב רבה - עריכה, עיבודים, ניהול מוסיקאלי ועוד**

**יענקל'ה סגל - עיבודים, גיטרה אקוסטית וגיטרה בס**

**אריאל קסיס - קאנון**

**יצחק ונטורה - חליל נאי**

**ינון מועלים - כלי הקשה**

**משה נורי - כלי הקשה**

במעמד

מ"מ ראש העיר

ראש העיר

מר **אורי בוסקילה**

מר **שלומי לחיאני**



זמר אורח - **קובי אוז**  
בשירים מהמופע  
"מזמורי נבוכים"



המופע היחיד  
לימי הסליחות  
בשנה זו



בחסות

**דון 90**

ב-ספונסור איילתי נשך



כרטיסים ניתן להשיג ב:

אור שלום 03-6588111 / 050-5307752 | חולון בת-ים רחל גואטה (מנצור) 052-2750577

כפר סבא עדנה שטרן 050-7810096 | נתניה והשרון נסים לחמיש 052-3606054

חדרה שלום ברדה 052-3553076 | מרום הגליל רפי לגטיבי 052-3486913 | מאור שלג 050-5996058

אשקלון יצחק בריגה 054-6729113 | אשדוד יהודה שאכיר 050-4943456 | רמת גן עמי חגי 050-8766661

# יוסי כלפון ביטוחים

הזול ביותר בארץ!

עד 50% הנחה

כל סוגי הביטוח!  
 ביטוח מקיף החל מ- 1,589 ₪  
 ביטוח חובה החל מ- 1,221 ₪  
 ביטוח צד שלישי החל מ- 626 ₪  
 כולל כל הכיסויים!



03-5034044

03-5039783